

WAARDZEGGER

LENTE 2024

met o.a. in dit nummer:

- natuurgebieden in beheer
- Winterfair 2023
- **interview:** gastvrouwen van KP
- strijd tegen oeverafslag (3)
- historie fruitteelt
- bloemkeuze zandhommel
- verborgen leven marterachtigen
- en nog veel meer...

HWL

Hoekschevaards Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoeksche Waards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal
 ISSN 1389-7454
 Jaargang 17 nr. 1, oplage: 1750
 HWL-lidmaatschap € 30,00 per jaar
 IBAN-nr. NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik aangewend worden, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwl.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
 Telefoon: 0186 621 888
 Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwl.nl
 Openingstijden:
 Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur
 Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp
 Het NLC is niet geopend, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwl.nl)
 Aad Bruijnzeel (secretariaat@hwl.nl)
 Peter Vos (penningmeester@hwl.nl)
www.hwl.nl

Redactie

Piet Schram (samenstelling/vormgeving)
 Marcus Dekker (tekstcorrectie)
 Ruud Horijon (verzending/verspreiding)
waardzegger@hwl.nl

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.

De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.
Vorbereiding verzending
 HWWerkt!

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

Eén van de eerste dingen die je leert om te overleven op een degelijke survivalcursus is navigeren. Daarbij is het essentieel onder alle omstandigheden het *noorden* te kunnen bepalen, als referentiepunt. Waarom het noorden? Omdat de as waar de aarde omdraait aan de beide polen nu eenmaal het sterkst magnetisch is (het magnetische noorden of zuiden), zal een kompasnaald op het noordelijk halfrond altijd grofweg naar het noorden wijzen. Geen kompas? Dan plan B: kijken naar wat de natuur ons biedt! Dat kan m.b.v. de zon (en schaduw) of met de sterren. En wat als het bewolk is? Dan goed kijken naar de vegetatie. Pardon? Jazeker! Overal waar namelijk begroeiing is, zal bijvoorbeeld de bast van bomen en struiken aan de *noordzijde* groener zijn, vooral in vochtige gebieden zelfs bedekt met een dun laagje mos, want daar komt immers geen zonlicht. Simpel!

De vier windstreken, noord-oost-zuid-west, is het thema wat als een rode draad door dit HWL-jaar zal lopen. En u had het al begrepen: we trappen af met noord.

Met 3 natuurgebieden aan de noordzijde van de Hoeksche Waard, die HWL onder beheer heeft, onder de aandacht te brengen, bijt beheerder Chiel Visser in deze Waardzegger het spits af. Vervolgens kijken we even terug naar ons jubileumjaar dat eindigde met een Winterfair bij het NLC, onder barre omstandigheden. En op de valreep hield de werkgroep Planten nog een eindejaarsplantenjacht, ditmaal in Maasdam. Voor het NBC Klein Profijt was 2023 een topjaar. Beheerder Merijn van den Hoogenhoff doet enthousiast verslag. Het interview van Marianne van Kasteel met twee van de gastvrouwen van het NBC onderstreept nog eens de sfeer op die prachtige plek aan de Oude Maas. Door gebrek aan ruimte in de vorige Waardzegger deze keer aandacht voor het in 2023 gehouden FLORON-kamp van gezamenlijke planten werkgroepen in de HW. In dit nummer verder een verslag van de wintertelling van vleermuizen. De aquarel van Groot Koninkrijk door Jan Plaisier is voor de tweede keer geplaatst; bij de vorige uitgave is het misgegaan met de weergave. Dan deel 3 van 'De strijd tegen de oeverafslag...' door Gerard Ouweneel, het voorlaatste deel. De prachtige compilatie op de middenpagina is geheel voor rekening van de werkgroep Natuur fotografie. Social media speelt tegenwoordig een belangrijke rol; Marjolein Fokkinga licht toe waarop HWL zoal actief is. De rijke historie van fruitteelt in de HW is mooi door Pim Boertje in kaart gebracht. Gert Huijzer licht het rapport toe met het voorstel om een Zandhommel zuid-as te realiseren. Vogelwerkgroep Noord doet verslag over hun PTT-telling en Merel Nelemans neemt ons mee naar het verborgen leven van de kleine marterachtigen. Tenslotte wijs ik u op de aankondigingen, waaronder een aantal HWL-lezingen, te beginnen met een presentatie over de fietstocht vanaf Strijen naar de Noordkaap! En als laatste de nu vaste pagina's voor HWzoemt en Water Natuurlijk. Veel leesplezier!

Foto voorpagina:

Zicht op de dorpskerk, Kreekkade Heinenoord
 Jan Plaisier

Piet

Van de voorzitter...

Mijn eerste jaar, een bewogen jaar, als voorzitter van HWL. Een oud-bestuurder stelde me de vraag: "En, hoe wil jij nou herinnerd worden?" Een rare, ietwat ongehoorde vraag. Herinnerd? Ik ben net begonnen! Ego, doet hierbij niet ter zake!

Ik voelde me op de tenen getrapt. Als aankomend voorzitter weet je dat de taak veel tijd gaat kosten en er geen persoonlijk gewin met de taak gemoeid is. Althans dat zou je moeten weten. Ten dienste van, is passender dan op ego gestaafd beleid. Of niet? Sommige vogelaars reizen het land of zelfs de wereld rond om voor hen nog onbekende vogels waar te nemen. Erg leuke hobby. Maar wat heeft die vogel daaraan? Natuurlijk zijn dit veelal dezelfde mensen die weer en ontij trotseren om nestdata te vergaren of om monitoringsgegevens te verzamelen. Dit helpt om instandhoudingsdoelen van soorten te halen, of op zijn minst een beeld te krijgen over hoe het met de soort gaat. Maar die zeldzame waargenomen vogel, waarvoor naar alle uithoeken wordt afgereisd, heeft er helemaal niks aan. Je zou kunnen zeggen dat het vooral gaat om de waarnemer, het ego. Toch heb ik honderd keer liever te maken met een 'twitcher', een soortenjager, dan met een natuurvernieler. Het gaat dus vooral om de inborst van de waarnemer. Dus was die vraag echt zo ongehoord? Nee. Ook al staat vooral het dienen centraal, speelt het ego wel degelijk een rol. Dus, ook bij mij. Aan iedere voorzitter kleeft een eigen denkbeeld. Natuurlijk, je probeert goed te luisteren naar meningen van mede- en oud-bestuurders, van leden, vrijwilligers, collega's en raadsleden. Maar uiteindelijk speelt het ego een rol bij het destilleren van een beleid.

Nou, hoe zou ik dan herinnerd willen worden? Mijn idealen volgend moet HWL weer een hoeksteen van onze eiland-samenleving worden. Zonder schroom moet de vereniging op de eerste plaats staan voor behoud van ons (natuur) landschap. Onze leden moeten

strijden voor verbeterde biodiversiteit. Het beheer van natuur en landschap op ons eiland moet ecologisch verantwoord worden uitgevoerd. Om deze denkwijze kracht bij te zetten, moet de vereniging investeren in educatie van jong tot oud. Tot dusver oude wijn in nieuwe zakken. Maar in- en na de Covid-pandemie zijn veel van deze disciplines weggezaakt. HWL is een grote club met veel potentiële armkracht, maar het oppikken van deze idealen is een omvangrijke taak, waar we ook u bij nodig hebben. Kijk daarom om u heen. Nodig buren, familieleden, (klein)kinderen uit om deel te nemen aan onze activiteiten. Biologisch onderzoek, het knotten van wilgen en de jeugdeducatie zijn volledig op stoom. Ook het ecologisch beheer van veel gebieden op de Hoeksche Waard hobbelt gestaag voort. Wist u dat u als HWL lid, indirect mede-eigenaar bent van een hoeveelheid land dat door ons beheerteam wordt onderhouden.

Vorig jaar hebben we de lezingen weer op de kaart gezet, wat we ook dit jaar maandelijks zullen doorzetten. We starten dit jaar ook weer met cursussen. Steeds vaker zijn we actief betrokken bij de inrichting van ons eiland en maken wij onze zienswijzen kenbaar aan een breder publiek. We houden onze mening niet voor onszelf. Een voorbeeld: zo communiceerden we een duidelijk standpunt ten aanzien van de damherten op de Hoeksche Waard. De sociale media worden een steeds belangrijker middel, zoals u heeft gemerkt. Hierdoor hopen we verjonging op gang te krijgen.

Al deze topics worden beschreven in deze Lente-editie van onze Waardzegger; niet alleen een club, maar ook een blad om trots op te zijn!

Eh, oh ja....: Hoe wil ik worden herinnerd? Gewoon als een voorzitter die de toekomst inkijkt. We staan aan het begin van 50 jaar!

Theo Schuurmans
voorzitter

inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter...	3
• Bijzonder dichtbij!	4-5
• Agenda 2de kwartaal	5
• HWL Winterfair 2023	6-7
• Prikbord - winkel KP	7
• Bezoekers / gebruikers KP	8-9
• Interview	10-11
• FLORON-kamp HW 2023	12-13
• Wintertellingen vleermuizen	14
• Gewoon bijzonder, de HW	15
• Strijd tegen oeverafslag (3)	16-17
• Natuur centraal	18-19
• Hoe volg je ons?	20
• Historie fruitteelt in HW	21
• Bloemkeuze zandhommel	22-23
• PTT-telling...	24
• De Griendjes (slot)	25
• Eindejaars plantenjacht	26-27
• Het verborgen leven...	27-28
• Vacature	29
• HWL lezingen	30-31
• HWzoemt	32
• Water Natuurlijk	33
• ALV / Adverteerders	34-36

Bijzonder dichtbij!

3 natuurgebieden in het noorden van de Hoeksche Waard

Door: Chiel Visser

Verspreid over het eiland heeft Hoekschewaards Landschap circa 200 ha natuur in beheer, bestaande uit ruim 100 terreinen. De terreinen zijn niet alleen zeer verschillend in omvang, maar ook in hun historie, de inrichting en het onderhoud. Zij omvatten grotendeels waterbergingsgebieden, krekennatuur, binnendijken, knotwilgen (zo'n 8.000) en fruitbomen. Daarnaast worden andere terreinen als houtopstanden, grienden, natuurlijke groenstroken in woonwijken, natuurspeeltuinen bij scholen en wandelpaden door natuurgebieden beheerd.

Noord, Oost, Zuid, West

Dit jaar gaat HWL vier thema's bij langs: Noord, Oost, Zuid en West. Daar sluit terreinbeheer bij HWL uitstekend op aan! Onze terreinen zijn namelijk in alle delen van het eiland te vinden. In deze nieuwe rubriek 'Bijzonder dichtbij' duiken we dieper in de natuurgebieden van elke windhoek in de Hoeksche Waard. In het eerste kwartaal is thema Noord aan de beurt. Hoewel je bij het noorden van de Hoeksche Waard vooral denkt aan dichtbevolkte kernen en industrieterreinen is er ook zeker een aantal mooie natuurterreinen te vinden.

We nemen je in dit artikel mee naar natuurgebied Kuipersveer, De Gorsdijk en het griend 'De Blankert'.

De gebieden van HWL vormen samen met andere natuurterreinen in

de Hoeksche Waard een netwerk aan groene wegen, zodat soorten elkaar kunnen bereiken en zich kunnen ontwikkelen. Erg van belang om de biodiversiteit te behouden en te versterken!

Kuipersveer (1)

Ten noordwesten van de voormalige suikerfabriek van Puttershoek ligt natuurgebied Kuipersveer. De inzet van grazers en het uitvoeren van passend beheer heeft voor de ontwikkeling van tal van planten- en diersoorten gezorgd. Ieder jaar worden er weer nieuwe soorten waargenomen! De kleine kudde Schotse Hooglanders van Stichting Free Nature zorgt voor de openheid van het gebied, zodat een grote diversiteit aan planten de kans krijgt zich te ontwikkelen. Dit trekt tal van insectensoorten aan. Zo komt een derde van alle dagvlindersoorten van Nederland in dit gebied voor. Daarnaast komen er

ook veel libellensoorten voor, waaronder de rivierrombout, één met een bijzonder verhaal. Hoewel de libel in 1900 in Nederland uitgestorven is geraakt, is hij sinds 1950 weer in opmars. De Rivierrombout zet zijn eitjes af in de luwe plekjes van de Oude Maas. De larven leven vervolgens wel 3 tot 4 jaar in het water, waarna ze vervolgens de oever opkruipen om uit hun larvenhuid te sluipen om dan een prachtige libel te worden.

Twee jaar geleden is het gebied uitgebreid met een stukje kale grond van slechts enkele honderden vierkante meters. De succesie van dit kleine snippertje zorgt sindsdien voor een prachtig bloeiende pioniersvegetatie. Afgelopen jaar stond hier een aantal vrij zeldzame plantensoorten tussen, zoals klein vlooienkruid en liggende ganzelik. Wil je ook dat het gebied in de toekomst behouden blijft? Overweeg dan om Vriend van Kuipers-

veer te worden!

De Gorsdijk (2)

De Gorsdijk is een lange dijk die zich uitstrekt vanaf 's-Gravendeel richting Puttershoek. Vanwege de ligging langs de rand van het weidevogelgebied Groot Koninkrijk tot aan het Zuiddiep en Nieuwlandsebos is het een belangrijke ecologische verbinding in de Hoeksche Waard. Nadat de dijk grondig is aangepakt bij de laatste dijkverzwaring is er een interessant bloemrijk kruidenmengsel ingezaaid. De dijk wordt nu door Hoekschewaards Landschap twee keer per jaar gefaseerd gemaaid. Eén van de veelvoorkomende plantensoorten op de dijk is de wilde peen, een waardplant van de Koninginnenpage, één van de grootste dagvlinders die in Nederland voorkomt.

De Blankert (3)

De Blankert is in de volksmond de naam voor het gebied dat eigenlijk de Geertruida-Agathapolder heet. Het is een prachtig stukje natuur langs de Oude Maas in eigendom van Staatsbosbeheer. De Oude Maas is de enige rivier in de zuidwestelijk Delta met een echt zoetwatergetij van meer dan een meter! De Blankert staat 's winters dan ook met regelmaat helemaal onder water. Aan beide zijden is het gebied omringd door grienden, waarvan een deel door vrijwilligers van HWL wordt geknot. De invloed van het getij heeft in het gebied gezorgd voor het ontstaan van specifieke soorten. Een opvallende verschijning in het gebied is de spindotter. Een fraaie geelbloeiende oeverplant die zich zodanig heeft aangepast aan wisselende waterstanden, dat zij zich op een andere manier kunnen vermeerderen. Stuifmeel dat nodig is voor de bevruchting spoelt namelijk weg. Daar heeft de spindotter iets op bedacht. Jonge blaadjes vormen zich onder water en wanneer zij voldoende wortels hebben aangeemaakt laten zij los om vervolgens naar een nieuwe standplaats te drijven.

TIP: Bezoek de gebieden op de fiets. Deze drie bijzondere gebieden maken deel uit van Fietsroute Oost (te downloaden via www.hwl.nl).

- agenda 2de kwartaal 2024 -

- Woensdag 3 april** **Themalezing:** vogels op de Noordkaap, door Peter en Annemiek de Barse.
Ze nemen je mee op hun fietstocht van Strijen naar de Noordkaap.
Aanvang: 19.30 uur, inloop v.a. 19.00 uur
Locatie : NLC, Veerweg 1c, Numansdorp
- Donderdag 18 april** **Algemene ledenvergadering (ALV)**
Aanvang: 20.00 uur, inloop v.a. 19.30 uur
Locatie : NLC, Veerweg 1c, Numansdorp
- Woensdag 1 mei** **Themalezing:** De Aziatische hoornaar.
Leo van der Heijden neemt u mee aan de hand van zijn lezing over deze bijzondere exoot.
Aanvang: 19.30 uur, inloop v.a. 19.00 uur
Locatie : NLC, Veerweg 1c, Numansdorp
- Zaterdag 18 mei** **Dauwtrappen:** wandeling door de Hoeksche Waard met ontbijt. Info volgt op de website.
- Zaterdag 25 mei** **HWL is erbij:** Hoeksch Groen Festival!
Dit wordt de tweede editie van de vernieuwde Groei & Bloei markt! HWL is erbij met onze stand.
Aanvang: 20.00 uur
Locatie: Boerderij Bouwlust, Stougjesdijk 126, tegenover Phoenix
- Woensdag 5 juni** **Themalezing:** Wolven terug in Nederland.
Leo Linnartz, wolvenexpert en medewerker van het boek "De wolf is terug", komt vertellen waarom de wolven in Nederland weer terug zijn van weggeweest.
Aanvang: 19.30 uur, inloop v.a. 19.00 uur
Locatie : NLC, Veerweg 1c, Numansdorp

Voor achtergrondinformatie van bovengenoemde activiteiten en aanmelden, zie hwl.nl/agenda

HWL Winterfair 2023

Door: Cobi Smit

Het jaar is al een eind op dreef als het bestuur een schrijven ontvangt met de mededeling dat de organisatie van de Winterfair, zoals hij jaren loopt, niet wordt voortgezet. Het geeft geen verkeerd beeld om te zeggen dat de druk door dit bericht hoog was. Maar, in een zucht was er een nieuwe organisatie beschikbaar die met enthousiasme alles wilde aanpakken om de Winterfair te organiseren en er gelijk een wat andere insteek aan te geven.

We besloten om de Winterfair vanaf Klein Profijt te verhuizen naar het Nationaal Landschap Centrum in Numansdorp (NLC); in onze beleving wat ruimer qua omgeving en extra leuk om zoiets ook eens in het NLC te organiseren.

Een groot aantal standhouders van voorgaande edities was gelukkig weer enthousiast om ook dit jaar aan onze Winterfair deel te nemen. Om een leuk, breed en gevarieerd aanbod te kunnen bieden, hebben we ook nog andere, nieuwe deelnemers gevonden en er zijn spontane aanmeldingen binnengekomen.

Wekenlang heb we iedere week een aankondiging van de Winterfair op de social media en op de HWL website geplaatst. De ballenactie was een succes en we konden een volle kraam met tweedehands kerstspullen opzetten.

Helaas hoorden we heel kort voor het begin van de Winterfair dat er baggerweer werd verwacht en dat er voor de (buiten-)deelnemers en hun kramen een alternatief moest komen.

De Foodtruck en de kramen van de natuurlijke kerstversieringen hebben het grootste deel van de dag

het barre weer doorstaan.

We zijn ervan overtuigd dat de mond-tot-mondreclame, de social media en de actie van HW Zoemt om in het NLC de wilgentakken op te halen voor de vergroting van biodiversiteit in de tuinen van de inwoners van de Hoeksche Waard, hebben meegeholpen aan het succes van de Winterfair. HW Zoemt ontving meer dan 70 personen die hun stekken voor nieuwe knotwilgen hebben opgehaald.

De vele handen die hulp boden tijdens de voorbereidingen en tijdens

Joops PRIKBORD*Klein Profijt geopend op**di-vr: 10-17 uur**za-zo: 12-17 uur**Deadline volgende**Waardzegger:**Zo 19 mei 2024**Activiteiten van HWL?**Ga naar:**www.hwl.nl/agenda***Te koop in onze winkel!**

vanaf € 0,75

De lente gaat beginnen!

Dit is het seizoen van de eerste mooie bloemetjes en onder andere de honingbijtjes.

In de winkel op Klein Profijt verkopen wij potten honing van verschillende imkers uit de Hoeksche Waard.

En ook leuke artikelen met het thema "Bijen".

Info via winkel@hwl.nl

de Winterfair, de gezelligheid onderling, de waardering van de deelnemers, de lekkere zaken uit de Foodtruck én de keukens van het NLC en het gevarieerde aanbod, zorgden voor een plezierige sfeer en een hoog bezoekersaantal. We

hebben meer dan 300 mensen mogen verwelkomen.

Voor de organisatie voelde dit dan ook als een succes.

Wil je volgend jaar als deelnemer meedoen?

Mail dan naar secretariaat@hwl.nl

of bep.odems@hwl.nl.

Tot volgend jaar!

*Benedikte Mes
Bep Odems
Ineke Blanker
Cobi Smit*

Waardzegger

uitgave lente 2024

Bezoekers- en gebruikers aantallen Klein Profijt 2023

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Dit jaar was wat betreft COVID-19 weer het eerste gewone jaar. Geen maatregelen en geen beperkingen. Wat wel spannend was dit jaar, was of we de extra bezoekers uit de Coronatijd vast zouden houden. Tijdens deze jaren hebben namelijk veel nieuwe mensen ons bezoekerscentrum ontdekt. Nu alles weer als 'vanouds' was, was het afwachten of die mensen ook nu ons trouw bleven. Naar het er naar uitziet, is gelukkig een groot deel ons blijven bezoeken en kunnen we spreken van een groeiend aantal vaste bezoekers. Ook dit jaar (zoals eigenlijk elk jaar) zijn er gelukkig ook behoorlijk wat mensen die ons voor het eerst ontdekken. De combinatie van wandelaars, fietsers, vaste gasten, educatieve activiteiten en onze vaste bijeenkomsten (vergaderingen e.d.) lijkt nog steeds de ideale mix. We kunnen veel bezoekers (nieuw en oud) vertellen over de natuur, het landschap en de omgeving. Hiermee verhogen we de kennis en daarmee het draagvlak voor behoud van ons mooie eiland.

2023, nat, droog, heet, nat, enz.

Elk jaar proberen we met de kennis van de afgelopen jaren aan het begin een blik vooruit te werpen. Maar steeds blijkt dat (gelukkig?) niet te kunnen. Want elk jaar is anders en heeft ook zijn eigen verloop. Natuurlijk zijn er trends en daar kun je wel wat over zeggen, maar echt een verwachting over hoe het jaar weer gaat lopen, is onmogelijk. Zo was 2023 vooral nat (voorjaar & najaar) en heet (laat in het voorjaar begin zomer). Al deze weertypen hebben invloed op het aantal bezoekers. Dat is misschien wel het mooist te laten zien door een voorbeeld. Neem de laatste weken van dit jaar. Nat en somber en vaak niet meer dan 15 tot 30 bezoekers per dag (geloof me, dat is weinig).

En dan breekt de 2de kerstdag aan met goede voorspellingen (droog en milde temperatuur). Mensen hebben veel binnen gezeten vanwege het weer en willen eruit. En dat merk je dat tussen 12:00 en 17:00 uur 134 mensen ons centrum hebben weten te vinden. Een top dag! Het laat heel mooi zien dat wij behalve verenigingsgebouw, educatief centrum ook een soort strandtent zijn onder sterke invloed van het weer.

Activiteiten 50 jaar HWL

Ook in NBC Klein Profijt zijn diverse acties en activiteiten geweest rondom het 50 jarig bestaan van HWL. Denk hierbij aan:

- De kunstklompen verkoop, die aardig wat opgeleverd heeft.
- De 1001 soorten week / biodiversiteitsweek met 932 soorten. Zeer waarschijnlijk krijgt deze week een jaarlijks karakter.
- Het wereldrecord braakbalpluizen met 1069 prooidieren pluizen en op naam brengen in 4 uur.
- Het Thee, Tuin & Taartfeest

De cijfers

Welnu, het aantal bezoekers is opgelopen tot **19.130 bezoekers** en staat daarmee wel in *de top 5 van beste jaren ooit*. En dat met zoals gezegd niet het beste jaar qua weer. In vergelijking met het topjaar 2022 is het zelfs 1664 bezoekers lager, maar is nog bovenin de schaal van 18.500 tot 20.000 bezoekers die we jaarlijks hebben. Maar bezoekers zijn niet de enige gebruikers van ons pand, en daarom toch maar weer even de hele lijst (zie de tabel) met mensen die in en om ons gebouw actief zijn. Het is meer dan geweldig dat er ruim **550 mensen** zijn geweest die zorgen dat het gebouw en het terrein op orde blijven, die zijn er gemiddeld 3 uur per keer en dat komt dus neer op **1650 uur!!** Dit is een vaste groep van drie à vijf mensen die elke week komen, aangevuld met (op momenten) de hele dolende bevers knotploeg. Dank daarvoor.

Alle schoolkinderen die in en om het gebouw actief zijn geweest met educatieve paden zitten er niet bij, en dat gaat om meer dan 1500 schoolkinderen.

Het NLC in 2023

Behalve de normale activiteiten in het Nationaal Landschap Centrum (zoals educatie, vergaderingen e.d.), zijn er het afgelopen jaar behoorlijk veel extra (en succesvolle) activiteiten geweest. Centrum. Diverse symposia, start- en slotbijeenkomsten voor het jubileumjaar, seizoenlezingen, cursussen en een winterfair. Op deze activiteiten zijn behoorlijk veel mensen afgekomen. Symposia en lezingen krijgen dit jaar zeker een vervolg.

Giftenpotjes e.d.

Al best veel jaar geleden, zag ik ergens in een ander bezoekerscentrum een potje hangen bij het toilet. Met daarbij een tekst dat het gewaardeerd zou worden als men er wat in deed ter ondersteuning van de kosten. Geen verplichte bijdrage, maar een vraag. Dat sprak me erg aan en niet veel later hadden wij bij de Wc's ook zo'n potje. Dat werkt nog steeds goed en inmiddels hebben we ook een potje bij de kleurplaten, mensen kunnen/mogen hun statiegeld blikjes en flesjes inleveren en natuurlijk heb-

ben we ook de giftenpot/klomp op de bar. Op jaarbasis levert ons dat toch aardig wat op.

Tweedehandsboeken verkoop

Inmiddels al een traditie, is de verkoop van tweedehandsboeken in NBC Klein Profijt in de maand december. Mensen kunnen dan snuffelen en zoeken naar natuurboeken die ze graag willen hebben. Die boeken krijgen wij van onze leden en bezoekers gedurende het jaar. Vanaf begin december gaan ze dan in de verkoop voor € 1,- per stuk en € 0,10 voor een tijdschrift. Sommige mensen komen er speciaal voor, maar ook onze vaste klanten vullen elk jaar weer hun boekenkast bij. Leuk om te vermelden is, dat ze dan soms ook weer oude boeken (vaak bij ons gekocht) terug brengen. Dat is dubbel leuk. Dit jaar hebben we voor € 138,- verkocht aan boeken en tijdschriften.

Maar, maar, maar...

Zoals elk jaar, moet natuurlijk gezegd worden dat al deze resultaten en activiteiten nooit, maar dan ook nooit bereikt waren zonder de toemeloze en geheel belangeloze in-

zet van jullie. De vrijwilligers waar deze vereniging al 50 jaar op drijft. Daarom ook nu weer mijn hele grote dank voor jullie inzet en tijd.

Vooruitzichten 2024

Zover mij bekend, staan er geen grote of extra bijzondere plannen voor het komende jaar op de agenda voor het NBC Klein Profijt. Natuurlijk gaan we door met ons fantastische werk en bedenken we steeds weer nieuwe en leuke dingen. Daarom ook heb ik er alle vertrouwen in de dit jaar ook weer een mooi jaar gaat worden.

*

	bezoekers	cursisten	vergaderingen	lezingen	overige	medewerkers
Januari	1300	0	40	0	27	44
Februari	1522	0	57	0	41	24
Maart	1261	0	54	0	13	48
April	1845	11	126	0	12	58
Mei	2139	6	26	0	12	72
Juni	1735	0	40	0	5	63
Juli	1923	0	24	0	7	36
Augustus	1943	0	8	16	226	68
September	1732	0	56	0	19	33
Oktober	1496	24	38	0	3	55
November	1161	0	72	0	4	21
December	1073	0	47	0	3	28
totaal	19.130	41	588	16	372	550

Buiten het gezichtsveld...

De gastvrijheid van de gastvrouwen bij Klein Profijt

Door: Marianne van Kasteel

Deze keer twee bekende gezichten, namelijk **Reina Schol** en **Leny Goedhart**, gastvrouwen bij het natuurbezoekerscentrum Klein Profijt en dus regelmatig achter de bar te vinden. Leny en Reina zijn niet de enigen die bardiensten draaien bij Klein Profijt, er is een grote groep vrijwilligers. Met z'n allen zorgen zij ervoor dat u, na een wandeling bij Klein Profijt, iets te drinken of te eten kunt bestellen en even lekker kunt uitrusten. Ook weten zij u van alles te vertellen over wat er zoal te doen is in en rondom het bezoekerscentrum en verder in de Hoeksche Waard, en over het ontstaan van HWL.

Vrijwilligerspool

Om te zorgen dat de bar elk weekend bemand (bemenst) is, maakt Leny het rooster. De vrijwilligerspool bestaat uit ca. 20 personen. Doordeeweeks is beheerder Merijn van den Hoogenhoff 4 dagen aanwezig en biedt Mira een aantal dagdelen ondersteuning. Het merendeel van de vrijwilligers is 65+. Het valt dan ook niet altijd mee om het rooster rond te krijgen in voor- en najaar, het vakantieseizoen voor deze groep. Extra vrijwilligers zijn dan ook van harte welkom. Ook voor jongeren geldt: meld u aan!

Enthousiast

Wat opvalt is het enthousiasme van beide dames, de zorg voor 'hun toko'. Reina Schol, afkomstig van Terschelling, heeft in 1997 de gidsencursus gevolgd en staat sinds 2004 achter de bar. Zij vertelt dat zij in 1998 samen met Leny van Ommen het kabouterpad en veldlessen op poten heeft gezet. Daarbij kregen zij al snel hulp van vrijwilligers. Het uitlenen van leskisten, zoals bijvoorbeeld de vlinderkisten, regelt Reina nog steeds.

Leny is, als echte Hoeksche Waardse, vanaf de oprichting lid van HWL. Wat haar bijzonder aansprak bij HWL is het feit dat het een vereniging is voor iedereen, waardoor er een gemêleerd gezelschap aan vrijwilligers rondloopt. En natuurlijk de doelstellingen van HWL die haar bijzonder aanspreken.

Reina Schol (links) en Leny Goedhart...

"Als ik tijd heb," dacht ze, "ga ik aan de slag voor HWL".

Dat doet ze nu alweer bijna 20 jaar.

Tallose werkzaamheden

Leny maakt de weekend roosters voor de bar, is drie dagen aanwezig tijdens de oeverloop, om uiteraard samen met collega vrijwilligers te zorgen dat het de ongeveer 80 deelnemers aan niets ontbreekt. Ook zorgt zij mede voor het ontbijt als de wandelaars terugkomen van dauwtrappen en coördineert bemensing van alle activitei-

ten. Reina is iedere vrijdag als gastvrouw op Klein Profijt te vinden. Daarnaast vallen ook het kabouterpad/ganzenpad en andere speurtochten, die bezoekers kunnen lenen bij Klein Profijt, onder haar verantwoordelijkheid.

Bezoekers Klein Profijt

Het wordt steeds drukker in Klein Profijt. In het weekend komen er soms wel 200 bezoekers, maar ook op andere dagen is het vaak druk. Het is fijn dat er sinds kort een nieuwe vrijwilliger is met horeca-ervaring, die als het nodig is

extra bijspringt op zondag. Beide dames genieten van het contact met de mensen, zowel met de vrijwilligers als met de vaste gasten. Bij stamgasten denk je vaak aan een bruine kroeg, maar Klein Profijt heeft ook haar stamgasten, mensen die op vaste dagen aanwezig zijn, voor een spelletje, een praatje of een drankje na de wekelijkse groepswandeling.

“Bij Klein Profijt vond ik de warme arm die ik zo hard nodig had in een moeilijke periode”, laat Reina weten. Dat omzien naar elkaar en naar de regelmatige bezoekers is heel belangrijk. Reina en Leny, allebei zorgtypes, kennen de meeste vaste gasten. Missen ze iemand een tijdje, dan wordt er geïnformeerd hoe het ermee gaat.

“Wij vinden het leuk als het lekker druk is”, laten ze weten. *“De keerzijde daarvan is dat je dan soms geen tijd hebt om een praatje te maken met de mensen.”* Het zijn gastvrouwen in hart en nieren.

Niet alleen maar bardiensten

Al pratende blijkt dat er uit de vrijwilligerspool voor de bar langzamerhand diverse clubjes zijn ontstaan. Er is een groepje dat het

interieur bijhoudt; de muren zijn bijvoorbeeld geverfd en de keuken is vernieuwd. Uit deze groep is ook de expositiegroep voortgekomen. De winkel is door collega Carla aangepakt.

Al pratende blijkt dat Reina en Leny nog veel meer zaken regelen,

“HWL is een vereniging voor iedereen”

vaak ook met behulp van andere vrijwilligers. Saamhorigheid is het kernwoord, met z'n allen houden ze de boel draaiend. Heeft u in december de mooie kerstversiering gezien? Deze groep regelt dat, er zijn altijd wel extra handjes beschikbaar. Tegels kapot? Op internet wordt gezocht naar dezelfde tegels, ook de stoelen zijn vervangen na een zoektocht op Markt-

plaats. De tafels zijn gemaakt door leerlingen van het Da Vincicollege in Dordrecht. Zij hebben ook de trap dichtgemaakt en vensterbanken gemaakt.

Dankzij de inzet van beide dames met hun team is de bibliotheek gezellig gemaakt. Er zijn nog ideeën genoeg, een pop-up winkel en dit jaar, net als in 2023, de organisatie van een theetuin taartfeest, een tweedehands boekenmarkt voor natuurboeken in november / december. U kunt daarvoor uw overvloedige natuurboeken inleveren.

Zo blijken er ook groepjes te zijn ontstaan die zwerfafval opruimen, waarvan Reina de Zeeheldenwijk in Oud-Beijerland coördineert.

Welkom

Wees welkom, dat is wat Leny en Reina uitstralen en dat kan natuurlijk niet zonder alle mensen die hen ondersteunen.

En zo is het: welkom voel ik me iedere keer weer, nadat ik na een wandeling even gezellig iets ga drinken in Klein Profijt.

Bedankt lieve gastvrouwen en -heren!

MvK

FLORON-kamp Hoeksche Waard 2023

Door: Marianne Booms

Afgelopen juni is er voor de eerste keer een FLORON-kamp gehouden in de Hoeksche Waard. De deelnemers, voornamelijk bestaande uit leden van diverse plantenwerkgroepen uit de provincie Zuid-Holland, kwamen naar camping Polderland in 's-Gravendeel. Het weer werkte goed mee, het was droog en volop zon.

Foto: Rini Huisman

In overleg met enkele vrijwilligers van de plantenwerkgroep van het HWL (Hoeksche Waards Landschap) werd in het kader van het 50-jarig jubileum van HWL besloten dit jaar in de Hoeksche Waard het weekend te organiseren. Doel van het weekend is om elkaar te ontmoeten, samen op pad te gaan en het delen van plantenkennis.

Mensen kennen de planten in hun eigen omgeving vaak wel. Op andere plekken is de bodemgesteldheid anders en zijn er voor diegene die er op bezoek gaan andere planten samenstellingen en nieuwe soorten te ontdekken. Op vette kleigrond groeien andere soorten planten dan in duingebied. Plantenliefhebbers en mensen die er voor openstaan komen naar zo'n kamp.

Het programma zag er als volgt uit:

- Vrijdagmiddag vanaf 13.00 uur excursie naar de Oeverlanden

bij Strijensas. Vrijdagavond lezing door Rokus Goudswaard verzorgd, over de Hoeksche Waard.

- Zaterdag en zondag in kleine groepjes op pad naar kilometerhokken in de Hoeksche Waard om samen te inventariseren van 09.00 tot 16.00 uur. Zaterdagavond de gevonden planten bespreken of napluizen wat nog op naam gebracht moest worden.

Er was heel veel kennis onder de deelnemers. Ze ontmoeten elkaar regelmatig, maar er sluiten ook net beginnende personen aan. Enthousiasme helpt nieuwkomers op pad.

Er waren 24 vaste deelnemers en 17 gasten. Gasten zijn mensen die ergens anders verblijven en een dagdeel of -delen meedoen. Een hele dag meedoen ineens, is lichamelijk soms niet mogelijk of er

komt heel veel nieuws op je af aan plantenzaken. Dan is kort meedoen leuker en meer haalbaar. Uit ervaring weet ik, hoe ik, toen ik pas begon met planten, binnen vijf minuten zoveel nieuws op mij af kreeg, dat het ging duizelen in mijn hoofd. In korte tijd zit het werkgeheugen vol, hoe graag ik ook al die vormen, kleuren en namen ook wilde onthouden.

De eigenaar van de camping, Ruud Roth was de groep op alle manieren behulpzaam.

Het kamp was tot in de puntjes verzorgd door de kampleiding, gesteund door mensen van het HWL. Achter de schermen moest op korte termijn hulp ingevlogen worden. Dit omdat tijdens het opstarten de medewerking van belangrijke steunpilaren uitviel. Door familie omstandigheden moesten Cees Mesker en zijn vrouw Annemarie verstek laten gaan, maar gelukkig werden de taken (o.a. koken) door anderen (Benedicte nog van harte bedankt!) met verve overgenomen en kon alles toch doorgaan.

FLORON (= Floristisch Onderzoek Nederland) organiseert een paar kampen per jaar. De FLORON-organisatie zet zich al 30 jaar in voor onderzoek naar- en bescherming van de Nederlandse flora.

Vrijdagavond was ik met plantenwerkgroepleden Rita en Ien naar het verhaal gaan luisteren van Rokus. Hij is één van de oprichters van de plantenwerkgroep en heeft al 40 jaar ervaring met het leiden van de plantenwerkgroep.

In zijn presentatie vertelde hij het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van de Hoeksche Waard, waarbij aan het dijkpatroon rond de polders te zien hoe de inpoldering in tot stand is gekomen. Nog steeds is goed te zien waar de zeezijde van de dijken ooit was. Aan die kant is de dijk minder schuin dan aan de landzijde. Op veel dijken zijn in de loop van de eeuwen bomen geplant, die vaak dienden voor de productie van hout. Dit is nog steeds beeldbepalend voor de Hoeksche Waard.

Na afloop van de presentatie stelde Willemien Troelstra de mensen aan elkaar voor, werden de plekken aangewezen waar de komende dagen geïnventariseerd zou worden en werden verschillende groepjes gemaakt.

De volgende dag zouden Rita en ik op pad gaan met een mevrouw uit Leiden en een meneer uit Meppel. Hij was de leider van de groep. Hij wilde graag naar Goudswaard. Ik dacht in eerste instantie dat we daar niet veel te zoeken hadden, maar dat viel reuze mee. De volgende dag bleken we alle tijd nodig te hebben. Erwin Dijkhuis wist van wanten en planten. Hij is 55 jaar oud en doet al 18 jaar jaarrond plantjes determineren. Aan kleine blaadjes ziet hij welke plant het is. In de Flora van Nederland van Heukels heeft hij ze zo gevonden, als hij over details twijfelt, waar hij moet zijn. Hij komt uit Meppel, waar hij beroepsmatig ook met planten werkt.

Hij had een strak plan, hoe het dorp en gebied bekeken moest worden. Eerst bij de haven kijken, dan het stuk water dat naar het Spui loopt. Dit duurde anderhalf uur. Toen hadden we een korte lunchpauze en liepen we via de dijk naar de ijsbaan. Daar hoopte hij op leuke soorten. Er was gemaaid bij de ijsbaan, dus geen verrassingen daar. Door naar de straatjes achterom bij de huizen bij de ijsbaan. Daar vind je ook vaak grappige soorten. Het was rond 13.30 uur en we hadden 110 soorten gescoord.

Toen door naar het kerkhof voor eventueel mooie varensoorten op grafstenen. Het kerkhof lag er strak verzorgd en netjes bij.

Foto: Rokus Goudswaard

Foto: Rokus Goudswaard

De groep die naar Strijen is gegaan, had daar bij het kerkhof 104 soorten gevonden. Wij dus niet. We scoorden er drie soorten bij. Op naar het winkelhart van Goudswaard. De mevrouw uit Leiden vond de Bolletjes Raket. Leuk met meer personen kijk je op meer plekken en dat vergoot de kans op dingen vinden. We vonden een Wespenorchis. Het was speuren naar de juiste groeiplek van die soort en het geeft een kick als hij gevonden wordt.

Onderweg hadden we vriendelijke ontmoetingen met bewoners. Regelmatig vragen mensen of we iets bijzonders hebben gevonden. Ik vond de vondst van Hertshoorn-

weegbree bij de haven leuk. De mensen horen voor het eerst die naam, tja... Geen speciale soort maar de planten blaadjes hebben de vorm van een gewei. Tussen de stenen groeide het plantje volop.

We hebben bij de snackbar een ijsje genomen en daarna gezocht naar planten bij het terrein waar nieuwbouw gaat komen.

We hadden nog een verhaal gehoord onderweg van een jonge vader die in de Biesbosch werkt bij de waterwingebieden daar. De droogte was al zo fors dat er vanuit de Biesbosch al water doorgesluisd moest worden naar Drenthe. Daar stond Erwin wel versteld van. En wij ook. Zuinig doen met drinkwater is belangrijk.

De dijk is daarna bekeken, die wordt verschaald beheerd, gemaaid en afgevoerd. We scoorden Vlasbekjes. De teller ging naar de 200 soorten. Doorgespeurd bij het plein van de Hervormde Gemeente kerk. Mijn wenssoort 34 plantjes Guichelheil groeiden daar. Prachtige rode kleur bloempjes. Wel giftig de hele plant, maar daardoor goed beschermd tegen insectenvraat.

We vonden 205 soorten en de dag was omgevlogen. Het was vier uur toen we weer bij de haven terug waren.

's Avonds waren alle groepen terug bij de camping. Moe en voldaan zaten we bij elkaar. Het eten was ook deze avond lekker geweest, alles was op. De mensen praatten elkaar bij over wat er groeide bij Argusvlinder 14, de Westerselaagjes. Verbindend en rustgevend toch ook, om op een bepaalde manier zo die plantenwereld in te duiken. Het geeft focus.

Op zondag zijn de groepen ook nog op plekken gaan speuren. Om 15.00 uur werd het kamp opgebroken. Het weekend zat erop, iedereen kon met kennis en verhalen op huis aan.

Het HWL is goed voor de dag gekomen. Het was een succes.

*

Door omstandigheden kon dit artikel niet meer in het december worden opgenomen. Daarvoor excuses.

De redacteur

Wintertellingen van vleermuizen...

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Als je dit leest, heb je misschien alweer buiten gezeten en de eerste (dwerg)vleermuizen al om je huis zien fladderen. Over deze meest algemene soort gaat het vandaag niet, nee we gaan het nu hebben over een soort die je eigenlijk nooit ziet. Behalve dan als je in de winter mee mag bij het inventariseren van winterverblijven.

Vleermuizen, wereldwijd zijn er meer dan duizend soorten! In Nederland achttien en in onze eigen Hoeksche Waard (zover we nu weten) zeven soorten. Wat al onze vleermuizen gemeen hebben, is hun eten (insecten), winterrust en het feit dat ze nooit op dezelfde plek blijven.

Vleermuizen zijn bewegers. Jaar rond verplaatsen ze zich regelmatig in huizen, bomen, kasten of andere plekken. En zo ook bij het veranderen van de seizoenen. Als het kouder wordt en de insecten afnemen, dan gaan de vleermuizen op zoek naar een goede plek om hun winterrust te houden. Ik zeg bewust winterrust, omdat ze niet net als egels en slaapmuizen echt slapen. Ze verlagen wel hun lichaamstemperatuur en hartslag, maar slapen niet echt. Dat zou ook onhandig zijn, omdat veel vleermuizen ook in de winter paren, en dat is vrij lastig als je slaapt (echt waar).

Een goede plek is eigenlijk een plek waar constant dezelfde (niet te hoge) temperatuur is en vooral ook niet te droog. Als ze die gevonden hebben, gaan ze hangen en wachten op betere tijden. En dat is heel handig als je wilt weten hoeveel vleermuizen er eigenlijk zijn. En of de aantallen toe- of afnemen.

In Oost-Europa tellen de tellers ooit tienduizenden dieren in gangenstelsels en grotten. In Nederland wil het in de mergelgroeven nog wel eens tot duizenden komen. Aan de kust tot honderden, maar in de Hoeksche Waard sprongen we echt een gaatje in de lucht, toen we dit jaar vijftien vleermuizen hadden tijdens de inventarisatie.

Waarom het er bij ons zoveel minder zijn, heeft te maken met de grondsoort (klei) en het ontbreken van oude landgoederen en daarmee veel oude bomen. Bovendien hebben wij niet heel veel geschikte objecten voor de vleermuizen.

Daarom is het naar mijn mening

des te belangrijker om ze heel goed te blijven monitoren. En dus gingen we ook dit jaar weer op pad. Vaak door kleine openingen wurmen om binnen te komen, om even later er onder de modder en spinrag weer uit te komen.

Ruim 15 jaar geleden hadden we nog maar een enkele grootoorvleermuis, nu waren het er dus vijftien. De gewone grootoorvleermuis is eigenlijk ook de enige vleermuissoort die wij aantreffen. Ooit was er één ruige dwergvleermuis, maar daar bleef het bij.

Het lijkt er dus op dat het met 'onze' grootoorvleermuizen beter gaat dan eerst. Maar ik zeg dit heel voorzichtig, omdat het verdwijnen van objecten of de kleinste verandering al grote invloed kunnen hebben. En vleermuizen krijgen maar één jong per jaar (heel soms twee) en daarmee worden ze dus heel kwetsbaar. Het verdwijnen van een kolonie kost zo weer tientallen jaren om op te bouwen.

Gewone grootoorvleermuis
Foto: Herman de Jongh

Gewone grootoorvleermuis
Foto: Anton van Meurs

Bij de gewone grootoorvleermuis is het heel mooi te zien dat hij zijn grote oren beschermt met zijn poten en zijn lijf (foto links).

Als hij in winterrust gaat, vouwt hij zijn oren onder zijn armen en is alleen de tragus (oorklepje) nog zichtbaar (foto uiterst links).

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Groot Koninkrijk

Afm.: 32 x 50 cm

Knotwilg, kanjer van een boom

*Ze staan daar
eendrachtig in een rij.
Steuig geworteld
in de zompige klei.
Met hun tenen in het water
turen ze uit
over de groene wei.*

*Economisch afgeschreven,
gedegradeerd.
Maar ecologisch spelen ze
een koninklijke partij.
Gepromoveerd
tot de hoogste regionen.
Van levensbelang
voor jou en mij,*

*Uit edel hout gesneden
gul en gastvrij.
Bieden onderdak aan vele
van roodborst tot wilde bij.*

*Onder het schors,
in het donker,
voeren insecten
hun micro heerschappij.*

*Naar bast met vele groeven,
in haar grijsgroene kledij,
hier is de aspirine geboren
tot vreugde van de arts en ij.
Velen zijn ermee geholpen,
de pijntjes zijn voorbij.*

*Regelmatig komen knotters,
met hun zaaggerei.
Met vereende krachten
gaan de tanden erin,
tak voor tak legt het loodje,
dat zorgt voor veel stampij.
Na gedane arbeid vertrekken ze
voldaan, tevreden en blij.*

*De wilgen zijn beroofd
van hun welige kledij.
De knotten zijn geschoren,
weg is hun hoofdpartij.
Gelukkig, er komt nieuw leven
zo in de buurt van mei.*

*De takken zijn gaan groeien,
en wuiven gastvrij.
Alle zijn weer welkom,
van roodborst tot de bij.
Ze staan weer te pronken,
met hun wortels
in de Hoekse klei.*

Jan Plaisier 2024

De strijd tegen de oeverafslag (3)

Door: Gerard Ouweneel

In twee vorige afleveringen van Waardzegger ging Jan Prince in op de lofwaardige inspanningen die HWL eind vorige eeuw ondernam om tot een oeververdediging te komen voor hetgeen nog resteerde van de Hoogezandsche Gorzen (HG), de buitendijkse oeverstrook van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen (ABH). Door de toen al een kwart-eeuw lopende afslag was het overgrote deel van die onbeschermd natuuroever weggevoerd in het Hollands Diep. Het waren 25 jaren geweest van veel gesteggel, waaraan steeds meer instanties deelnamen. En waarbij twee vragen centraal stonden...: wie is schuldig en wie betaalt?

Op 2 november 1970, de dag dat het Haringvlietsluiscomplex in werking werd gesteld, was ik met een clubje vogelaars in de Dobroedsja in Roemenië om daar doortrekkende en overwinterende ganzen te bestuderen, speciaal roodhalsganzen. Ondanks die schitterende gansjes dachten wij op die dag meer aan het landschap en vogels van onze noordelijke delta. Want door de inwerkingstelling van het sluizencomplex zouden deze een mega-milieuschok te incasseren krijgen. Tom Leuret opperde 's avonds dat de wintertalingen wel in paniek zouden verkeren omdat de ommekomst van hun voedselrijke getijdenslikken uitbleef.

Daags na terugkeer uit Roemenië nam ik een kijkje bij de HG. De eertijds immers bij laagwater droogvallende vooroeverstreek was foetie, evenals het Hoogezand, de voorliggende zandplaat. Bij laagwater had ik die plaat een paar maal belopen. Jan en Corrie van Rij zagen incidenteel er een zeehond op liggen.

Een week later struinde ik naar de buitenzijde van de Korendijkse Slik-

ken (KS). Dáár sloeg het Haringvliet rechtstreeks op de naar het zuidwesten gerichte, tot circa een halve meter hoge oeverwal en zag en hoorde ik kleideeltjes in het water tuimelen. Het duurde even eer het besef indaalde welk proces op gang was gekomen en ik de conse-

quenties overzag voor de vele kilometers onbeschermd oevers van de KS, van de HG en elders langs het Hollands Diep - Haringvliet (HDH). Het zou circa vijftien jaren duren eer de KS een miljoenen kostende oeverbescherming zou krijgen. Toen die eenmaal functio-

De brede, zandige oeverstrook kort na voltooiing van de oeververdediging. Deze is nu geheel begroeid. Rechts de voormalige eendenkooi. Foto: Gerard Ouweneel

neerde, waren er vele tientallen hectaren kostbaar natuurgebied verloren gegaan. Wanneer een harde zuidwestenwind het water pal op de oever stuwde, waren er dagen dat drie tot acht meter in de golven verdwenen.

Natuurbeschermingswet

Op de dag van de Haringvliet-sluiting kregen eigenaars van langs het HDH gelegen buitendijkse gronden een schrijven van de staatssecretaris van CRM waarin deze mededeelde dat, gelet op aanwezige natuurwaarden, de Natuurbeschermingswet was toegepast. Kortgezegd hield die aanzegging in dat niets aan de desbetreffende gronden mocht worden veranderd. Voor de KS zou, na vele verwickelingen, die aanwijzing eerst in 1977 beslag krijgen.

Echtgenote Els was op 2 november 1970 secretaresse van rentmeester A.B.H. Vlieland. Terug uit Roemenië vertelde ze dat Vlieland had gefoeterd spijt te hebben van zijn toestemming mij op de ABH te laten rondlopen, want de aanwijzing citeerde artikelen waarin ik de natuurwaarden van de HG had aangeprezen. Daarbij bleef het, waarbij Vlieland wel bedong dat, indien hij zulks wenselijk achtte, ik zou aanschuiven bij komende besprekingen over de HG. Aan die wens heb ik naar vermogen voldaan, waarbij ik mij realiseerde dat, als gevolg van het wegvallen van het tij en de verzoeting van het mili-

eu, een deel van de door CRM aangevoerde natuurkarakteristieken om de aanwijzing te rechtvaardigen zouden wegvallen.

De besprekingen waren soms tenenkrommend. CRM-ambtenaren benadrukten dat niets aan de HG mocht veranderen. Aanvankelijk stond men zelfs sceptisch tegen de komst van een oeververdediging. Bovendien was de ABH verplicht de HG dusdanig te beheren dat behoud van natuurwaarden bleef gewaarborgd. Die waarden veranderden snel. Het brakzoete getijdenmilieu met zijn naar de oever-slikstrook aflopende vegetatiegra-diënt gras/riet/biezen verruigde. Met een door de ABH aangeschafte kudde Charolais-runderen voor beweiding van de HG was het beheer verzekerd. Dat de ook op de HG op gang komende oeverafkalving aanvankelijk minder dramatisch snel verliep als op de KD weet ik aan de aanwezigheid van het voor de oever liggende Hoogezand, die de kracht van op het HG lopende golfslag temperde. Toen die plaat voor zandwinning was weggegraven, ging de afslag sneller verlopen.

In de volgende Waardzegger zal het laatste deel van de oeverafslag worden gepubliceerd.

*Literatuur.
Ouweneel, G.L. 2001. Oeververdediging
Hollandsch Diep gereed. De Levende Na-
tuur 102: 280-284*

Na 30 jaar kwam het tot aanleg van een oeververdediging. Rechts de voormalige Hoogezandsche eendenkooi. Foto: Gerard Ouweneel

van de
LEDENADMINISTRATIE!

Contributie 2024

In afwijking van alles om ons heen is de contributie voor een lidmaatschap bij onze vereniging gelijk gebleven, ofwel ook in 2024 bedraagt de contributie € 30,00 per jaar.

De automatische incasso voor leden die een machtiging hebben afgegeven, vindt plaats in de tweede helft van maart. De exacte datum wordt aangekondigd in uw digitale bankomgeving.

De verzoeken tot betaling van de contributie aan de overige leden hopen we kort daarop te versturen. Hebben wij een email-adres van u, dan ontvangt u dit verzoek per mail.

Betaalt u de contributie doorgaans handmatig, dan hoeft u natuurlijk niet te wachten op dit verzoek tot betalen: u kunt de € 30,00 contributie ook nu al overmaken naar NL48 INGB 0002 9980 08, graag onder vermelding van uw lidmaatschapsnummer (dit vindt u o.a. op de adressticker van deze Waardzegger).

Groeten uit de Hoeksche Waard

We hebben sinds de vorige Waardzegger een twintigtal meer nieuwe leden mogen verwelkomen dan in dezelfde periode de jaren ervoor. Bedankt voor het onder de aandacht brengen van onze vereniging bij deze nieuwe leden.

Mocht u meer mensen kennen die wellicht lid willen worden, dan kunt u extra "Groeten uit de Hoeksche Waard" kaarten ophalen bij Klein Profijt of het NLC.

U kunt ons lidmaatschap ook cadeau doen!

Leuk voor natuurliefhebbers, nieuwe inwoners of aankomende pensionado's, voor € 30 laat u ze kennismaken met onze vereniging en de biodiversiteit van de Hoeksche Waard. Een cadeaulidmaatschap eindigt automatisch op 31 december.

Namens het Dagelijks Bestuur,

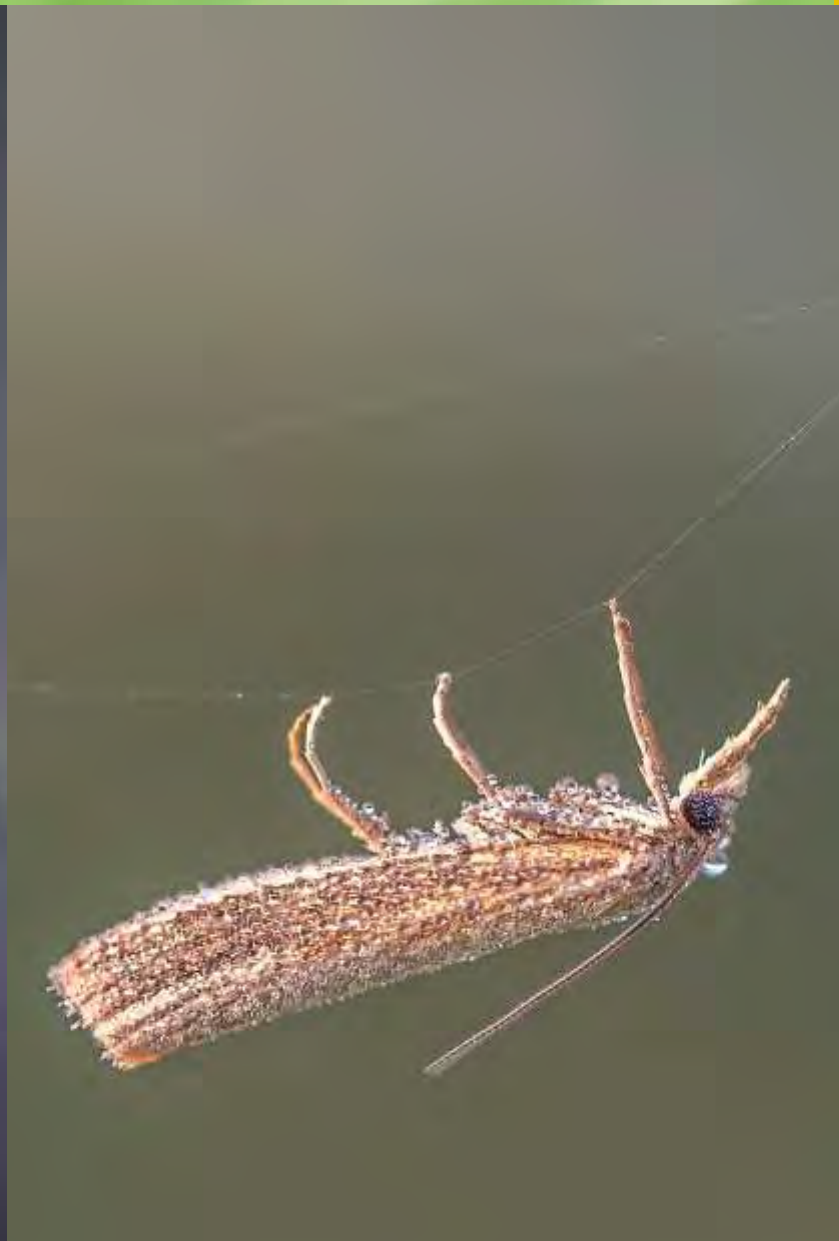
Martine Sagius
ledenadministratie@hwl.nl

Groene schildwants, Leen de Zeeuw

Veldhommel, Andre Hasselmeijer

centraal

Gaasvlieg, Leen de Man

Grasmot, Jan Plaisier

Grote groene sabelsprinkhaan, Jannie Dam

Hoe volg je ons?

Door: Marjolein Fokkinga

Het is een vraag die de leden van de redactie bezighoudt: **Volg je ons door de Waardzegger te lezen?**

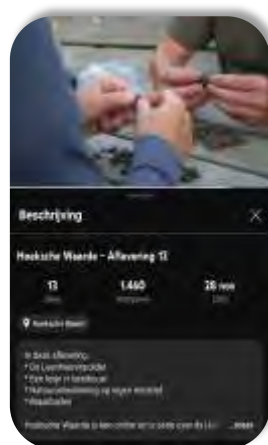
In ons lijfblad lees je natuurlijk van alles over de prachtige vereniging. In de afgelopen 50 jaar heb je onze mooie vereniging op verschillende manieren kunnen volgen. We hebben een mooie website, de Waardzegger en er verschijnt iedere week een column in het Kompas. Maar ben je ook bekend met onze digitale kanalen?

website

Facebook

YouTube

Instagram

We zijn actief op Facebook, Instagram, YouTube en LinkedIn. In het jubileumjaar hebben we onze vereniging een boost gegeven op de *socials*. Hierdoor hebben we veel nieuwe natuurvrienden ontmoet, nieuwe leden en vrijwilligers mogen verwelkomen en heel veel mensen mogen inspireren.

Zo is aflevering 12 van "Hoeksche Waarde" het meest bekeken. Deze aflevering werd maar liefst 1460 bekeken. In deze aflevering bezoeken Dick en Gaëlle De Leenheer

renpolder, krijgen ze een lesje in landbouw, ontdekken ze hoe je natuurontwikkeling op eigen initiatief kunt realiseren en pluizen ze braakballen. Geïnspireerd geraakt? Je vindt deze aflevering op www.hwl.nl of op ons YouTube kanaal.

Op Facebook hebben we 66.162 mensen geboid met de foto's en verhalen die we deelden. Het filmpje met de vogelvoedertafel werd het beste bekeken.

Op Instagram hebben we een stuk

minder volgers. Dit heeft alles te maken met het feit dat we nog niet zo heel lang gebruik maken van Instagram. De bever hield de gemoeieren van onze volgers op Instagram daar lekker bezig. Volg jij ons al op Instagram? <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

Op onze website www.hwl.nl vind je een schat aan informatie over onze vereniging. Zo lees je er het laatste nieuws, check je er eenvoudig de agenda en ook onze fietsroutes zijn terug te vinden op de website. Er is ook een databank met allerhande publicaties. Zeker het bezoeken waard!

Zeer recent hebben we onze LinkedIn pagina nieuw leven ingeblazen. We nodigen alle LinkedIn gebruikers van harte uit om ook deze pagina te volgen en te delen.

De redactie is voor dit jaar op zoek naar foto's en verhalen van HWL-activiteiten waar je bij aanwezig

geweest bent. Dus bezoek je een lezing, sluit je aan bij een wandeling of excursie, ben je vrijwilliger of wil je gewoon een foto onder de aandacht brengen? Deel ze met ons! Stuur de foto's en verhalen naar: marjolein.fokkinga@hwl.nl Wellicht zie je jouw inzending terug op de *socials* en draag je zo een steentje bij aan het onder de aandacht brengen van onze prachtige vereniging.

Je ziet het, we zijn op de voet te volgen.

Historie van de fruitteelt in de HW en verre omtrek

Door: Pim Boertje

De eerste aanduiding van een boomgaard in Nederland valt vermoedelijk te lezen in een geschrift uit de 8e eeuw. Een zekere Alberik uit de Maasgouw is graaf te Blerick. Hij schenkt aan het klooster te Fulda in Duitsland een "pomerium", een appelboomgaard genoemd. In die tijd was Karel de Grote keizer van het Heilige Roomse Rijk, waarvan ook Fulda onderdeel was...

Karel de Grote had de *Capitulare* kloosters. In de daarop volgende eeuwen ontwikkelde zich de fruitteelt in hoofdzaak in kloostertuinen en kasteelboerderijen. Zeeland was een beetje een uitzondering. Hier werden boomgaarden gepacht door gewone burgers. De boomgaarden waren eigendom van de adellijke families of kerkelijke instellingen. Zij hadden ook vaak de kennis van de fruitteelt, die ze dan overdroegen aan de burgers.

Aan het einde van de negentiende eeuw werd er veel goedkoop graan vanuit Amerika geïmporteerd. Dat zorgde er destijds voor dat de prijzen van Europese landbouwproducten sterk daalden. Boeren hadden het zwaar. De slechte vooruitzichten in de traditionele akkerbouw zorgden ervoor dat boeren op zoek gingen naar alternatieven. Zodoende kwam de fruitteelt in het rivierengebied tot bloei. De Gelderse conservenindustrie was in opkomst en zorgde voor verwerking van fruit uit de hele regio van het rivierengebied met als centrum de Betuwe.

Boomgaard te IJsselstein, 1938. Foto: F.F. van de Werf

Hoeksche Waard

In Oud-Beijerland was er omstreeks 1700 al sprake van belangrijke fruitteelt (zwarte kersen, aardbeien). Het merendeel van de marktgewassen werd verscheept naar Rotterdam en Dordrecht. Rond ongeveer 1875 kwam ook in deze regio de fruitteelt sterk tot ontwikkeling. In 1903 is de eerste veiling opgericht, in een pakhuis aan de Oostdijk. Een jaar later vond nieuwbouw plaats aan de Beneden Molendijk, in 1907 werden de activiteiten verplaatst

park De Laning. De toegang tot de tuinen bestond via planken over de sloot. Als de fruitbomen in bloei stonden op de vele locaties, was het een bloemenzee. Er groeiden ouderwetse appelen perensoorten en er waren bessentuinen. Ooit waren hier 185 boomgaarden. Bekend waren de krieken, een soort grote zwarte kersen, waarvan werd verteld dat ze alleen op Oud-Beijerlandse grond wilden groeien.

Aan de groei kwam in december 1969 een einde door invoering van de rooipremie voor appel-, peren- en perzikbomen door de EEG. Door overproductie was de teelt niet langer rendabel. Ook de appelbomen aan de Ritselaarsdijk werden geroid! Het aantal fruittelers in de Hoeksche Waard nam sterk af tot aan de dag van vandaag. Een enkeling houdt nog

stand o.a. door overschakeling op biologische teelt en moderne teelttechnieken.

Begin jaren '70 werden er nieuwe appelbomen geplant langs de Ritselaarsdijk, die nu door de werkgroep Fruit & Sap worden gesnoeid en geoogst.

Midden boven op de foto de HBS en het park De Laning, ca. 1920. Foto: KLM

naar de Ooststraat en op 28 augustus 1952 werd het vierde en laatste veilinggebouw aan de Langeweg geopend.

Na de oorlog werd er geleidelijk aan voor meer woningbouw en industrie gekozen. De laatste privétuin met fruitbomen lag tot voor kort in het

De bloemkeuze van de zandhommel...

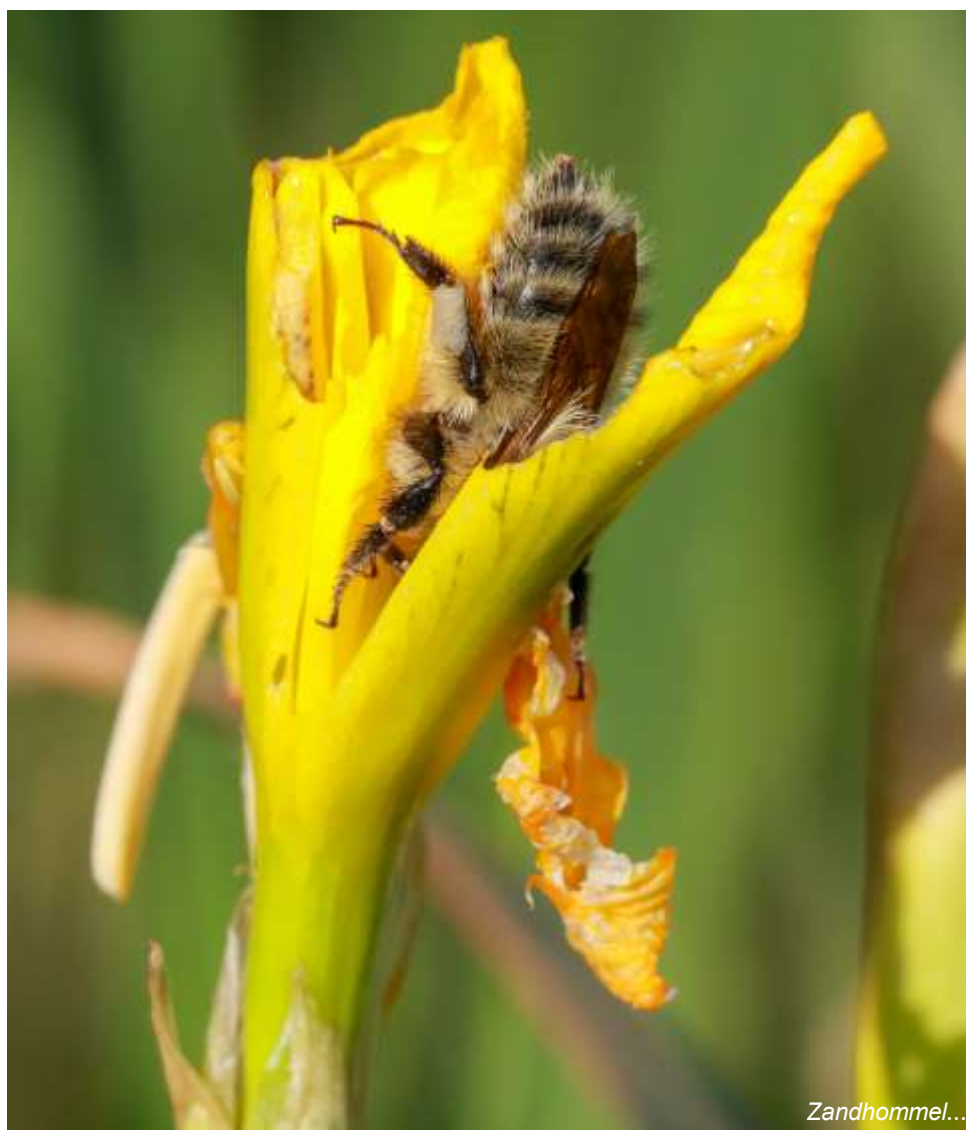
Een simpel dieet, maar moeilijk verkrijgbaar.

Tekst en foto's: Gert Huijzers

Iedereen die mij al wat langer kent, weet dat ik naast de vogels ook een passie voor hommels heb en in het bijzonder voor de zandhommel *Bombus veteranus*. Het is zelfs een iconsoort van verschillende natuurorganisaties en overheden geworden. Ook van HWL. Dat heeft alles te maken met de ernstig bedreigde status voor Nederland. De soort heeft alleen nog maar leefgebieden in de Biesbosch en rond het Haringvliet en dan alleen op Tiengemeten, de Korendijkse Slikken en Beninger Slikken.

Tezamen met de provincie Zuid-Holland, natuurorganisaties en agrarische organisaties zijn in de afgelopen jaren beschermingsplannen opgezet om de soort voor Nederland te behouden. Het meest recente voorstel is een Zandhommelzuidas, een ecologische verbinding tussen de Spuimond en de Biesbosch, wat ter verdere besluitvorming en uitwerking in de plannen Programma Landelijk Gebied van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Hoeksche Waard is opgenomen.

Er is veel bekend over de zandhommel, maar ook veel niet, mede omdat de soort in enkele tientallen jaren van een algemene naar een zwaar bedreigde soort is teruggelopen. Intussen weten we dat de zandhommel een groot leefgebied van tientallen tot honderden hectares nodig heeft, zoals de gebieden waar de soort nu nog aanwezig is. Gebieden met een ruime variatie aan vegetatie, met bloeiende bloemen van het begin tot het eind van een hommelseizoen. Plekken die het jaarrond niet worden gemaaid of gefaseerd worden beheerd, om te voorzien in plekken waar de koningin haar nest kan maken of kan overwinteren. Juist omdat er nog zo weinig zandhommels zijn en koninginnen maar spaarzaam worden gezien, weten we heel weinig over hun overwinteringsplekken en is de kennis over de nesten voornamelijk gebaseerd op literatuur. In 2017 werd bij toeval een nest op de Ko-

Zandhommel...

rendijkse Slikken gevonden en de keer daarvoor in Nederland was in 1946.

Over het stuifmeel wat door de werksters voor de larven in de nesten wordt verzameld is wat meer

bekend, o.a. door een onderzoek van Linda van der Jagt in 2017. Dat toont dat rode en witte klaver, gewone smeewortel en nog wat bloemen belangrijke voedselbronnen zijn. Tijdens mijn deelname

aan een aantal onderzoeken van het EIS (*European Invertebrat Survey*)-Kenniscentrum Insecten wilde ik meer weten over de bloemen die de zandhommel bezoekt, want de stuifmeelanalyse geeft maar een deel van de bloemen die ze bezoeken bloot. Voor mij aanleiding om sinds 2021 bij al mijn waarnemingen in waarneming.nl ook de bloem, die de zandhommel bezoekt, vast te leggen en in 2023 ook het geslacht. Met al die vastleggingen, wilde ik een antwoord krijgen op een aantal vragen: *Welke bloemen zijn van belang voor de zandhommel? Welke bloemen voor de nectar en welke voor het stuifmeel? Welke periode is van belang? Hoe is het verloop in de bloemsoorten die worden bezocht? Zijn verschillen tussen man en vrouw en de bloemen die bezoeken?*

Vragen en nog meer vragen, die in een rapport worden beantwoord en door het HWL en HWzoemt digitaal wordt uitgebracht.

Geïnteresseerd naar de antwoorden op de vragen? Houd uw mail of *social media* in de gaten, we laten u het weten zodra het is gepubliceerd.

Zandhommel...

Waardzegger laat of geheel niet ontvangen?

Melden bij Ruud Horijon via waardzegger@hwl.nl en de redactie zal dit zo spoedig mogelijk proberen te herstellen.

PTT-telling...

Door: Henk van Noordwijk, vogelwerkgroep Noord

Voor de jongere lezers: de PTT was heel lang geleden de instantie, die alle post precies op tijd bezorgde, ook op maandag. Nog langer geleden zelfs tweemaal op een dag! Maar PTT-telling heeft niets met die PTT te maken. Zelfs het woord PTT-telling is niet helemaal juist, want PTT staat hier voor *Punt Transect Telling*; daar kun je dus beter niet nogmaals het woord 'telling' achterplaatsen.

Op 20 vastgestelde plaatsen tel je alle vogels die je ziet: zwemmend, overvliegend of rustend en ver weg of dichtbij. Je noteert de soorten en aantallen op alle 20 punten. En dat allemaal in de laatste week van december van elk kalenderjaar. In de loop van vele jaren krijg je een goed zicht op de ontwikkelingen van de vogelstand in de winter in ons gebied. En we doen dit al sinds 1984! Om u een beeld te geven van ons telgebied (Vogelwerkgroep Noord), onderstaand verslag.

We beginnen onze tellingen in Heinenoord, dan gaan we naar Mijnsheerenland, Westmaas, Zwanegat, Maasdam, Puttershoek, Kuipersveer, de plek van de toenmalige Barendrechtse brug en dan via de Heinenoordtunnel weer naar een paar plekken in Heinenoord. Dus op 20 plaatsen tellen, vijf minuutjes per telpunt, dan zijn jullie zeker na een uur of twee klaar? Echt niet. Je moet erheen rijden, vaak nog een stuk lopen, de gegevens noteren, koffiedrinken en lunchen; kortom: we zijn lekker bezig van negen tot vier uur, soms begeleid door harde knallen van verboden vuurwerk in de verte.

Soms tellen we met z'n zessen, dan weer met twee man/vrouw (dat is het minimum, want waarschijnlijk zie je wat over het hoofd).

Afgelopen december waren we met z'n vieren: Hugo, Jaap Jan, Rick en ik. Mooi weer, tot de twee laatste punten, gezellig en met leuke waarnemingen. Zal ik er een paar noemen? Onder de 57 soorten vogels zat weer een roerdomp (op dezelfde plek als twee jaar geleden!), een ijsvogel (altijd weer een feest) en 844 brandganzen. O ja, ook nog een houtsnip. In totaal 4677 vogels. De gegevens van de jaren 1984 tot en met 2023 hebben we gelukkig bewaard.

Een paar voorbeelden:

- De grote zilverreiger, die we tegenwoordig zo vaak zien, kwam pas voor het eerst voor op de lijst

PTT-telling: v.l.n.r. Hugo, Henk, Rick en Jaap Jan (fotograaf).

van 2007; de jaren daarvoor dus helemaal niet.

- Andersom kan het ook: in de eerste jaren was de tafeleend een zeer veel voorkomende soort. Met aantallen van wel 250 exemplaren. Na 2002 nam de soort sterk af. Sindsdien zien we ze nauwelijks (al een paar jaar helemaal geen).
- Het aantal meerkoeten was in de beginjaren heel bescheiden (zo'n 100, 200 exemplaren). Tegenwoordig kun je van bescheidenheid nauwelijks spreken. Wat

dacht u van een vloot van 1589 meerkoeten?

En tot slot, u hoort waarschijnlijk ook wel verhalen over de achteruitgang van de wilde eend. Dat verhaal klopt. We zagen er bij de laatste telling 192, terwijl er jaren zijn geweest van 1780 van die 'gewone' eenden.

We nemen dus de trends waar, maar we wagen ons niet aan verklaringen hiervan. Daar heb je weer andere mensen voor.

van de
PENNINGMEESTER!

Dat was me er eendje!

HWL is een grote vereniging, waarin veel omgaat en gebeurt. Al die activiteiten kosten geld! Daarom onze dank aan alle leden voor de trouwe contributiebetaling!

Ik vraag hier nogmaals aandacht voor de mogelijkheid van automatische incasso. U ontzorgt uzelf en maakt het ons makkelijker!

Veel leden maken hier al gebruik van. Als u nog niet tot die groep behoort, wilt u dit dan overwegen? Een telefoontje of een berichtje en we sturen u graag de benodigde stukken toe.

Ook in de periode sinds de vorige Waardzegger mochten we weer veel giften ontvangen: in de vorm van een hoger contributiebedrag of los, eenmalig of periodiek, van leden en niet-leden. Alle gevers: hartelijk dank!

Een bijzondere gift kwam van een gever, die een ritje op zijn motorfiets maakte. Geheel onverwacht vloog een eend op en kwam vol op de koplamp van de motor! (Het is ons niet bekend of de eend van links of van rechts kwam...).

De motorrijder had geluk dat de eend niet op zijn helm kwam; de schade aan de motor bedroeg echter ruim € 1.500!

De motorrijder stuurde de rekening naar Radio 538 vanwege de actie 'Hierrrr met je rekening!' En met succes, met als resultaat dat zijn rekening werd uitgekozen; Radio 538 betaalde de rekening!

De betrokken motorrijder vond het wel sneu van de dode eend en maakte de helft van het bedrag over naar HWL!

Namens het Dagelijks Bestuur,

Peter Vos
penningmeester

De Griendjes...

Ecologisch sprookje door: Cobi Smit

(slot)

De wilg vervolgt: *"Hier zijn wij reuzenblij mee. Hoe meer pruik op onze stoel des te zwaarder wordt het voor onze wilg. Als de "Groten" niet op tijd zijn, kan het gebeuren dat een wilg scheurt bij een zware storm. Hij kan dan vroegtijdig kiezen voor plaatsing buiten het dorp bij alle knarren. Hij zou anders een heel zwaar leven tegemoet gaan."*

Eerst verteld hij de Griendjes die in zijn wilg wonen dat hij verhuisplannen heeft en hij stuurt de vogels erop uit om te kijken naar nieuwe behuizing voor zijn Griendjes.

Als ze allemaal een tak boven hun hoofd hebben, nemen we afscheid. Ieder afscheid wordt vooraf gegaan door een feest. Dit feest vieren we met alle bewoners van de wilg. Niet alleen de Griendjes, maar ook de insecten, vogels en konijnen die soms in wilgen wonen. Voordat de wilg vertrekt, heeft hij zich al losgemaakt van zijn standplaats. Hij staat niet meer verankert.

We vieren het feest altijd in de holte van zijn onderstam. Natuurlijk wordt het orkest uitgenodigd en alle leden van de Raad. Iedereen neemt zijn lekkerste voedsel mee en zet zijn mooiste hoofddeksel op. We eten en drinken en zingen de vertrekkende boom toe. Ook houden de wijzen een mooie toespraak. Als iedereen onder de wilg in slaap is gevallen, zal de wilg langzaam zijn wortels intrekken en vertrekken. Doordat het schuiladres verdwijnt, alle geluiden van de nacht ineens kunnen doordringen, de maan voluit op iedereen kan schijnen en als het regent iedereen nat wordt, is er altijd wel iemand die het merkt dat de wilg vertrekt. Degene die wakker wordt, maakt alle anderen wakker en wij begeleiden hem naar de knarren.

Ineens krijg ik een rilling en ik realiseer mij dat het afkoelt en dat het al laat moet zijn. Ik had allang thuis willen zijn.

"Je hebt het koud" zegt het Griendje. *"Ja"*, zeg ik en *"ik heb ook niets warm meegenomen, dus ik moet naar huis"*.

illustrator: Jan Breedveld

"Je hebt groot gelijk, maar wil je nog eens terugkomen als je blijft?"

"Ik wil niets liever" zeg ik en ik meen het uit de grond van mijn hart.

"Maar heb je er bezwaar tegen als ik het met andere mensen deel wat je mij vanmiddag allemaal hebt verteld?"

"Nee hoor, dat vind ik helemaal niet erg, want als wij niet willen dat mensen ons zien, dan lukt dat altijd".

"Ik heb zoveel bewondering voor jullie manier van leven, ik zou dat heel graag bekend maken, zodat mensen nog veel bewuster met datgene wat wij "natuur" noemen, omgaan" zeg ik. *Je mag het zeker proberen uit te dragen, daar zijn wij alleen maar blij mee. Als mensen zich veel bewuster worden van de natuur hoeven wij minder afval op te ruimen en hebben we ook minder van ernstige verliezen in ons gebied te vrezen"*.

Ik kijk het "Griendje weemoedig aan en mis het nu al, maar ik moet echt gaan.

"Dag fijne vriend, wat zal ik vaak aan je denken en ik beloof je snel terug te komen".

"Dag Grote, tot heel gauw en wees erg voorzichtig!"

Ik vertrek met het zicht op een schitterende ondergaande zon en ik ben mij ervan bewust dat ik de gelukkigste dag uit mijn leven heb geleefd. En ik hoop dat dit ook gaat werken bij de mensen met wie ik het verhaal over de Griendjes wil delen.

*

Eindejaars plantenjacht 2023

Door: Elza van Dorsser-Benne

In de vorige Waardzegger kon u lezen dat de leden van de Plantenwerkgroep op donderdag 28 december bij elkaar zouden komen in Maasdam om bloeiende planten te zoeken. En dat is ook gebeurd. Hier een kort verslag ervan, zoals beloofd.

Foto's: Nelleke van Dijk

Op 28 december 2023 kwamen we in Maasdam bij elkaar. Een behoorlijk grote groep. Erg leuk. Vooraf had ik in zowel de Waardzegger als in het Kompas over dit gebeuren een stukje geschreven. Het resultaat was in 1 mevrouw uit Maasdam,

die ook meeliep. We zijn dit gewend, maar blijven ieder jaar ieder een uitnodigen om mee te lopen. Len had vooraf haar woonplaats Maasdam verkend: "Waar is het leuk om te wandelen". Samen hebben we op 27 december de route

gelopen en kwamen toen al veel bloeiende planten tegen. Gelukkig was het op 28 december droog. Iedereen was blij elkaar te zien. De sfeer bij de Dorpskerk in Maasdam,

Lees verder bovenaan volgende pagina

Getelde winterbloeiërs in beeld

Maasdam donderdag 28 december 2023

▲ Boterbloem

▲ Bernagie

▲ Gekroesde melkdistel

▲ Klein kruiskruid

▲ Kleine ooievaarsbek

▲ Kleine veldkers

▲ Klimop

▲ Kluwenhoornbloem

▲ Tuinwolfsmelk

waar we verzamelden, was prima. Er werd besloten met 1 groep te lopen. Len had wel een tweede route bekeken, die halverwege bij de eerste groep kon aansluiten, om zo mogelijk meer planten te vinden, maar niemand wilde splitsen.

Heel gezellig stonden we vele malen ergens stil. Sommige planten waren makkelijk om te herkennen, maar we dachten toch twee verschillende fijnstralen te zien en dat is dan weer lastig. Ook het moeder-

kruid leverde problemen op. Zandraket was ook lastig te determineren. En ereprijsjes willen ook wel eens meerdere namen krijgen. Leuk was dat we ons allen weer bogen over de boterbloem: kruipend of scherp. Nelleke legde opnieuw uit: is het middelste blaadje lang gesteeld van de 3-tallige bladen, dan zie je kruipende boterbloem. Zo leuk, we inventariseren nu al zoveel jaren met elkaar en iedere keer komen we iets aan een

plant tegen wat we toch 'even' vergeeten zijn.

We vonden ongeveer 35 bloeiende planten. Het Nederlands gemiddelde aantal lag deze eindejaars plantenjacht op 13,2. Op zich klopt dat goed, want het aantal bloeiende planten verschilt in Nederland per locatie. Wij liepen aan de rand van het dorp. En vlakbij het gemeentehuis wordt mogelijk weinig 'schoongeveegd'. Bof voor ons.

Je ziet ze niet snel, maar ze zijn er (nóg) wel!

Het verborgen leven van de kleine marterachtigen

Door: Merel Nelemans

Het vermoeden groeit dat over het algemeen het niet goed gaat met kleine marterachtigen in Nederland en elders in Europa. In Nederland hebben we het dan over drie inheemse soorten, namelijk de wezel (*Mustela nivalis*), de hermelijn (*Mustela erminea*) en de bunzing (*Mustela putorius*).

Wezel, vastgelegd tijdens het onderzoek...

De kleine marterachtigen worden de afgelopen jaren niet zoveel meer waargenomen als in vroegere tijden. De mogelijke oorzaak van achteruitgang is echter moeilijk aan te tonen, omdat de soortgroep door hun verborgen leefwijze lastig waar te nemen is. Ze verschuilen zich graag in ruigtes, zoals in houtwallen, heggen, greppels, oevervegetatie en 'rommelhoekjes' op struwelrijke erven. Elementen die steeds meer uit ons landschap verdwijnen door landbouwwintensivering en verstedelijking.

Onderzoek naar de ecologie van kleine marterachtigen is noodzakelijk om bescherming te kunnen bieden aan deze kleine, maar waardevolle roofdieren.

Roofdieren?

Ja zeker, het zijn echte jagers. De wezel en de hermelijn zijn dol op (woel)muizen en ratten. De bunzing zijn dieet is divers. Naast muizen en ratten eet hij graag mollen, slakken, amfibieën en vissen. Ze krijgen ook nog wel eens een zwak/ziek konijn of haas te pakken, wat weer bijdraagt aan het gezond houden van deze populaties. Ondanks het feit dat wezel, hermelijn en bunzing echte jagers zijn, vallen de soorten zelf ten prooi aan uilen, roofvogels, vossen en soms ook grotere marterachtigen. Ze dienen dus zelf ook als voedselbron in het ecosysteem.

Onderzoek doen in het Jaar van de Hermelijn

2024 is uitgeroepen tot het Jaar van de Hermelijn, een initiatief van de Zoogdierverseniging. In dit jaar worden er allerlei activiteiten georganiseerd om bekendheid te geven aan de soort. Daarnaast worden natuurliefhebbers aangespoord om dit jaar zoveel mogelijk onderzoek te doen naar de soort. Zo ook zijn student Teun Schoenmakers en ik in samenwerking met Frank van der Knaap (ecoloog bij Van der Goes en Groot) dit jaar gestart met een onderzoek om bij te dragen aan landelijke kennis over de soortgroep.

Lees verder op volgende pagina

Het onderzoek vormt ook de afronding van mijn hbo-opleiding Diermanagement. Het onderzoek vindt plaats op Tiengemeten-Weemoed. Met behulp van drie meetinstrumenten, de sporenbuis, de Struikrover en de Mostela, proberen we de aanwezigheid van marter vast te stellen. De sporenbuis verzamelt pootafdrukken van dieren die door de Pvc-buis over een inktkussen heen lopen. De Struikrover en de Mostela fotograferen dieren, die zich voor de camera bewegen. De

Pootafdrukken van wezel of hermelijn...

Het plaatsen van de sporenbuis...

buisvormige meetinstrumenten wekt de interesse van marterachtigen, omdat de dieren van nature jagen op muizen in holen. De wezel en de hermelijn zijn er al eerder waargenomen, maar in hoeverre de soorten zich hebben verspreid en ontwikkeld is nog onbekend.

Door de instrumenten op strategische plekken uit te zetten in lijnvormige landschapselementen, hopen we een beter inzicht te krijgen in de eisen die de verschillende soorten stellen aan hun leefomgeving. De materialen zijn bijvoorbeeld uitgezet in rietkragen, ruigtes langs af-rastering en braamstruwelen. Plekken waar de dieren zich graag in verschuilen.

De eerste resultaten

Na een paar natte en koude veldwerkdagen werd ons geduld eindelijk beloond! We troffen de eerste sporen van een wezel of hermelijn aan (op basis van prenten nauwelijks te onderscheiden van elkaar). Wanneer je goed kijkt zie je zelfs de afdruk van de wintervacht tussen de tenen. Ook de eerste we-

zels werden vastgelegd op de cameravallen. Dat ze nog aanwezig zijn in het landschap motiveert om door te gaan met het onderzoek!

Belang lijnvormige landschapselementen

In landschappen die zijn aangepast onder invloed van menselijke activiteiten, zijn lijnvormige landschapselementen fundamenteel voor de verspreiding van soorten, zoals marterachtigen, vogels, vleermuizen en insecten. Denk hierbij aan bomenrijen met onderbegroeiing, heggen, hagen, plasdrasoevers en houtwallen rondom akkers en weilanden. Lijnvormige landschapselementen dragen bij aan het verbinden van (grote en kleine) natuurgebieden, zodat er een netwerk aan natuur wordt gecreëerd. Ze dienen als ecologische verbindingswegen in het landschap.

Veel van de lijnvormige landschapselementen zijn in de vorige eeuw verloren gegaan door ruilverkaveling (ruim 225.000 kilometer aan kavelgrensbeplanting!), maar gelukkig wordt er gewerkt aan herstel. Denk bijvoorbeeld aan Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, die met verschillende landschapsherstelprojecten hebben laten zien dat tal van planten- en diersoorten terugkeren in het gebied wanneer de juiste elementen weer worden teruggebracht in het landschap. Denk ook aan Hoekschewaards Landschap die werkt aan het herstel van landschapselementen langs krekken en dijken in de Hoeksche Waard.

Door het doen van onderzoek en door te werken aan instandhouding en herstel van natuur kunnen we hopelijk kleine marterachtigen, maar ook andere soorten behouden voor een leefomgeving die in balans is voor mens en dier!

*

HWL Art in oprichting

Mijn naam is Arie den Tuinder, vogelaar, vogelteller en fotograaf in de HW. Naast deze hobby hou ik me ook bezig met het tekenen en schilderen van de omgeving, zoals ik die ervaar tijdens mijn rondzwervingen. Ondergelopen akkers, mistige Korendijkse Slikken of een zompig Oude Land van Strijen, ik leg het allemaal vast in mijn werken. Ik kan me voorstellen dat er nog meer streekgenoten bezig zijn met het vastleggen van het HW Landschap in enigerlei vorm of die daar interesse in hebben. Het lijkt mij leuk om dat eens uit te wisselen of elkaar te inspireren. Ik denk bijvoorbeeld aan gezamenlijk activiteiten, zoals bijv. exposities, een website, thematische opdrachten, *urban sketching*, illustraties bij artikelen, een database voor geschiedschrijving etc.

Het is niet de bedoeling om een kunstenaarscollectief te vormen, maar juist iedereen te betrekken die tekent of schildert, ongeacht het niveau of leeftijd. Wat en hoe het gaat worden bepalen de deelnemers.

De naam van de werkgroep wordt HWL Art. Deze naam is gekozen omdat het bestuur alle artistieke uitingen graag onder één noemer wil gaan brengen. Daarom mijn vraag: *Wie heeft er belangstelling om mee te doen?* Reageer dan op: art@hwl.nl

vacature

Het HWL is momenteel druk bezig met de voorbereidingen van een Natuurgidsenopleiding (NGO). Voor het organiseren van deze opleiding zoeken wij:

Een Duizendpoot

Waarom zou jij deze Duizendpoot kunnen zijn?

Omdat je het leuk vindt mee te helpen een gidsenopleiding te organiseren voor inwoners van de Hoeksche Waard, die meer in en mét de natuur willen doen en (natuur-)gids willen worden.

Je houdt ervan om deskundigen, docenten, HWL werkgroep leden of enthousiaste hobbyisten te zoeken, die bereid zijn hun kennis met de Natuurgidsen in opleiding te delen over de natuur, de Hoeksche Waard en het landschap.

Jij bent enthousiast en je wilt samen met deskundigen zoeken naar mogelijkheden om de cursisten en/of buitenlessen zo intens te laten beleven over:

- Kennis van flora, fauna, ecologie, landschapsvorming, kennis over de culturele zaken van de Hoeksche Waard en de relaties tussen mens en milieu
- Vaardigheden waarmee de cursisten natuurkennis leren omzetten naar leuke en leerzame activiteiten in en met de natuur
- Mogelijkheden voor de cursisten om een eigen plek te vinden bij HWL

(Als je over een onderwerp voldoende kennis hebt, dan mag je zelf een lesgeven. Dit is geen vereiste!)

De voorbereidingen voor het opzetten van de opleiding schatten we op een jaar. Het doorlopen van deze natuurgidsopleiding zal 18-24 maanden zijn.

Wat vragen we?

- Lidmaatschap HWL
- Liefde voor de natuur
- Goede omgangsvaardigheden in het werken met een groep mensen
- Een groot Hoekschewaards netwerk helpt
- Tijdsinvestering (afhankelijk hoeveel opleidingsdelen en/of excursies je wilt geven) theorie vindt bijna altijd 's avonds plaats en excursies op zaterdag
- 2 á 3 externe weekenden in Nederland waarbij natuurbelevingen de boventoon voeren

Wat krijg je?

- Interactie met een groep natuurgidsen in de dop
- Een betrokken team om mee samen te werken
- Ondersteuning
 - via IVN*—HWL
 - inspiratieboek met werkvormen
- Kans om mensen met jouw hulp betrokkenheid met de natuur en de Hoeksche Waard door te geven
- Alle leden die zich inzetten voor educatie krijgen een IVN-lidmaatschap

Aanmelden?

Stuur je mail met je motivatie, CV of profiel vóór 1 mei naar: Secretariaat@hwil.nl.

Je ontvangt daarna een uitnodiging voor een kennismakingsgesprek met ons.

Cobi Smit

*Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (landelijk orgaan) www.ivn.nl

HWL lezingen

Door: **Theo Schuurmans**

Hoe kun je een club opnieuw activeren? Door verbinding en enthousiasme te creëren en tegelijkertijd de oorspronkelijke doelen van de vereniging op de voorgrond te plaatsen. Samen met jullie streven we ernaar om de dynamiek van kennisoverdracht, die tijdens het gouden jubileum opnieuw is opgestart, voort te zetten. Vanaf de eerste woensdag van april organiseren we maandelijkse lezingen in het NLC.

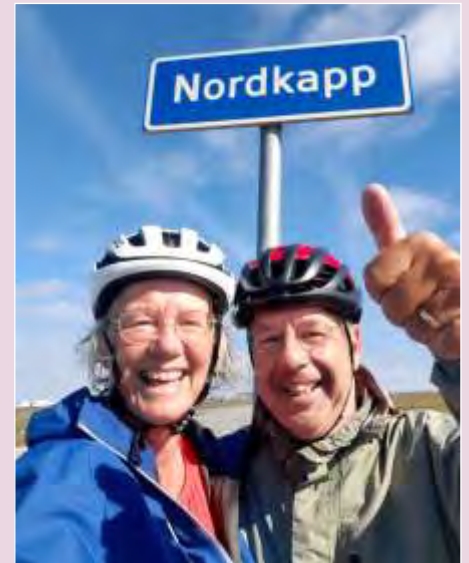
Waarom het NLC en niet Klein Profijt?

Enkele jaren geleden werd besloten om het NLC te positioneren als educatief centrum, maar daar is weinig actie op ondernomen, en toen kwam Covid. Het huidige bestuur neemt zijn educatieve rol binnen de gemeente serieus en het formaat van de zaal in het NLC is ideaal. Door extra aandacht te besteden aan sociale media bereikt onze boodschap steeds meer mensen, wat resulteerde in een stijging van vier bezoekers bij de eerste lezing van 2023 naar 80 à 90 plus geïnteresseerden bij de laatste lezingen van dat jaar. Deze aantallen kunnen we niet accommoderen in Klein Profijt. Mogelijk biedt de toekomst nieuwe kansen om kleinere lezingen te spreiden. We bieden op een vaste dag van de maand een gevarieerd aanbod niet alleen aan onze leden, maar aan alle burgers van onze gemeente. We brengen deze lezingen onder bij volwasseneneduca-

tie, een tweede belangrijke taak naast jeugdeducatie. Het verstrekken van natuur- en milieueducatie aan de mensen in de Hoeksche Waard en zelfs daarbuiten is onze missie. Dus neem gerust ideeën mee en deel de data met al uw kennissen van buiten het Hoekschewaards landschap. Alle lezingen zijn gratis. U mag altijd doneren.

Woensdag 3 april 2024
Lezing: **FIETERS NAAR DE NOORDKAAP**, door Peter en Annemiek de Barse.

Gecombineerd met hun passie voor de natuur zijn Peter en Annemiek veel te vinden op de fiets. Het liefst volgepakt om in Europa lange reizen te maken. Het tempo is ideaal en de afstanden zijn zodanig dat je op een dag door diverse landschappen heen gaat. In de zomer van 2022 ging de fietsreis vanaf Strijen naar de Noordkaap, het noordelijkste puntje van Noorwegen. Eerst naar de Eemshaven voor de veerboot naar zuid Noorwegen, om vervolgens over berg, fjell en fjord (vele pontjes) het langgerekte land te doorkruisen. Eenmaal boven de Poolcirkel is het 24 uur licht en de middernachtzon ervaren is heel bijzonder. Hoe noordelijker hoe leger met eindeloze wegen, waar de rendieren regelmatig oversteken. De aankomst op de Noordkaap is na 7 weken fietsen een euforisch moment, maar eigenlijk heb je dat gevoel elke

dag door de schoonheid van het land.

Wilt u een avond worden ondergedompeld in Noorse sferen, dan bent u van harte welkom. Natuurlijk komen ontmoetingen met vogels, zoals de papegaai-duiker, zeearend, kraanvogel en drieteenmeeuw ook aan bod. Het maakt na afloop uw vakantieplannen voor dit jaar een stuk eenvoudiger, want het kan zomaar zijn dat Noorwegen dit jaar uw bestemming gaat worden. Onze voorkeur is de fiets, maar met camper, auto, trein of boot is het plezier net zo groot.

Woensdag 1 mei 2024

Lezing: **DE AZIATISCH
HORNAAR** door Leo van der
Heijden.

Leo van der Heijden is kenner van de Aziatische hoornaar en coördineert het opsporen van de soort op de Hoeksche Waard. In 2023 maakten imkers in de Hoeksche Waard voor het eerst kennis met de Aziatische hoornaar *Vespa velutina nigrithorax* een invasieve exoot op de Europese Unielijst. Nederland heeft de plicht om deze soort op te sporen en te bestrijden. Tot nu vergoede de provincie het vernietigen van gevonden nesten. De Aziatische hoornaar is inheems in Azië, maar heeft zich snel verspreid in Europa sinds 2004. In de Hoeksche Waard zijn diverse waarnemingen gedaan en nesten geruimd in verschillende plaatsen.

De Aziatische hoornaar heeft een bedreigend effect op de biodiversiteit, doordat een volwassen nest wesp tot wel 11 kg insecten eet. De wespen zijn een gevaar voor de bestuiving, vooral in de fruitteelt. Hoewel ze niet perse agressief zijn, kunnen de wespen massaal aanvallen als hun nest wordt verstoord. Monitoring en opsporing zijn essentieel. Koninginnen zijn in winterrust, maar vanaf maart wordt verwacht dat ze primair nesten zullen maken. Bewoners worden aangemoedigd om waarnemingen te melden via een specifieke website of app. Het herkennen van de Aziatische hoornaar vereist enige oefening vanwege gelijkenissen met andere insecten.

Leo neemt u mee aan de hand van zijn lezing over deze bijzondere exoot.

Woensdag 5 juni 2024

Lezing: **WOLVEN TERUG
IN NEDERLAND**, door wolvenexpert
Leo Linnartz.

Nadat in 2015 de eerste zwerfende wolf vier dagen lang Nederland bezocht, gebeurde dat allengs vaker. Al in 2018 vestigden de eerste wolven zich op de Veluwe en vanaf 2019 worden er jaarlijks wolvenpups geboren. Eerst vooral op de Veluwe, maar sinds 2022 ook in Drenthe. Het aantal territoria neemt nog ieder jaar toe en af en toe vestigen zich 'vrijgezelle' wolven elders. Ook net over de grens in België (Leopoldsburg, Kalmthout en in de Ardennen) en Duitsland zijn wolvenfamilies aanwezig en worden er jaarlijks jonge wolfjes geboren. Dat lijkt veel, maar toch is dit pas het begin. We staan aan de vooravond van de volledige terugkeer van wolven naar West-Europa en in de komende jaren zullen wolven zich op steeds meer geschikte plekken vestigen.

Leo Linnartz, wolvenexpert en medeschrijver van het boek "De wolf terug", laat u zien waar deze wolven vandaan komen en waarom ze naar Nederland en België komen om zich hier te vestigen. Mythes en sprookjes worden ontmaskerd en naast de ecologie van de wolf, komt ook herkenning van wolven en hun sporen aan bod. Tot slot neemt de spreker u mee naar wat de komst van de wolf voor u als toekomstige buur betekent. Zijn wolven gevaarlijk, moet ik mijn huisdieren beschermen en hoe dan?

Vragen die een antwoord krijgen op deze interactieve lezing. Ja, interactief, want de spreker gaat graag met u in gesprek en hoort ook graag uw verhalen, ervaringen en zorgen.

Bijenvoedselbanken...

Door: Joost Kievit

HWzoemt is het collectief van organisaties en mensen dat werkt aan herstel van biodiversiteit in de Hoeksche Waard. Zo'n 300 mensen maken deel uit van de vriendenkring en 20 organisaties doen mee. HWzoemt is geen zelfstandige rechtspersoon, ze werkt onder de organisatorische vleugels van HWL. Meer weten: www.hwzoemt.nl

Dit voorjaar komen de bijna 8000 bloembollen, die HWzoemt in de Hoeksche Waard heeft uitgezet, tot bloei. Voedsel voor bijen is het doel van het project "Van bollen naar bloemrijk gras", waarbij mensen die een gazon wilden omzetten naar bloemrijk gras kregen een bollenpakket cadeau.

Bloemen en bijen

Bijen hebben bloemen nodig en het gebrek daaraan is een oorzaak voor de dramatische achteruitgang van onze insecten. De afgelopen 30 jaar is het insectenleven met zo'n 80 % afgenomen. Van de 359 bijensoorten die ons land rijk is, staat 55 % op de rode lijst. Die raken we kwijt als we niet oppassen. Vandaar het project "Van bollen naar bloemrijk gras".

Met behulp van insecten kenners is een bloembollenpakket samengesteld. Het zijn soorten die vroeg in het jaar bloeien en die stuifmeel leveren aan bijvoorbeeld hommekoninkinnen die uit winterslaap komen. Dat hebben ze nodig om voor nageslacht te zorgen. Het gaat om krokussen, sterhyacinten, druifhyacinten enzovoorts. Pakketten van in totaal 110 bollen van 8 verschillende soorten. Biologisch geteeld, want de reguliere bollenteelt staat bol van de bestrijdingsmiddelen. En een klein beetje van dat gif kan al fataal zijn voor bijen.

Bijen hebben het hele vliegseizoen voedsel nodig en om voor een bollenpakket in aanmerking te komen moest je daarvoor gaan zorgen. Na de vroege bloeiers moeten klavers, boterbloemen, paardenbloemen en andere soorten, die van nature tussen het gras groeien, het overnemen. Deelnemers kregen advies

Rode en witte klaver

krokus

over het maaibeheer en dat komt neer op minder maaien en maaisel afvoeren. Het project werd een succes. Er was gerekend op 30 pakketten en dat werden er 70.

Natuur inclusief wonen

Om de biodiversiteit te herstellen moeten we de natuur ook meer toelaten in onze woonomgeving. Dat kan in tuinen, maar ook in het openbaar groen. De gemeente Hoeksche Waard is gestart met een meer op biodiversiteit gericht beheer van de openbare ruimte. Om dat goed van de grond te krijgen is draagvlak onder de bevolking noodzakelijk. Natuurlijker is

ook minder strak, glad en kort en dat roept bij diverse mensen weerstand op.

HWL en HWzoemt helpen de gemeente om die weerstand te overwinnen en het belang van herstel van biodiversiteit uit te dragen. Men moet gaan inzien dat ook bijen voedsel nodig hebben en dat we daar met elkaar voor kunnen zorgen. Ook in het gemeentelijk groen zijn bollen geplant door enthousiaste medewerkers van de gemeente en als een vorm van "guerrilla gardening". Er komen bordjes bij met als opschrift "bijenvoedselbank", in de hoop dat mensen gaan denken: "Oh ja, die beestjes moeten ook eten". Er komt een vervolg, bloemen en bijen zijn belangrijk maar ook vogels en zoogdieren zijn er mee geholpen. Het hangt allemaal samen.

Meer bomen...

Door: Joost Kievit

Water Natuurlijk wil meer bomen. De aanhoudende aandacht voor bomen heeft voor een andere wind gezorgd binnen het waterschap Hollandse Delta. Werd een boom enkele jaren geleden gezien als een lastige kostenpost, nu is het een waardevol object waarmee zorgvuldig wordt omgegaan. Dat is sinds vorig jaar ook vastgelegd door het college van Dijkgraaf en Heemraden in een bomenkader. Het kader is gericht op behoud van het bomenbestand. Water Natuurlijk wil uitbreiding.

Ommekeer

Ongeveer 5 jaar geleden begon Water Natuurlijk met scherpe acties voor het behoud van bomenrijen van het waterschap. Acties in het bestuur door de fractie van Water Natuurlijk zoals mondelinge en schriftelijke vragen en moties, maar ook publieksacties. Tal van artikelen verschenen in de verschillende media op de eilanden van de Hollandse Delta. Enkele duizenden mensen ondertekenden een petitie die tijdens een verenigde vergadering werd aangeboden aan de ver-

antwoordelijk heemraad. En dat was nog nooit vertoond! Een publieksenquête leidde tot een advies aan het waterschap.

Het gaf vrijwel direct tastbare resultaten. Een besluit tot kap van prachtige rij bomen van 6 kilometer lengte op Goeree Overflakkee werd teruggedraaid en omgezet naar een plan om in 30 jaar tijd de rij te verjongen. Nieuwe aanplant is al uitgevoerd. Met een motie in het waterschapsbestuur werd herplant afgedwongen van 120 onnodig gekapte populieren bij Oude Tonge.

Door een gezamenlijke actie met HWL en GroenLinks kon ook een mooie rij bomen bij Numansdorp van kap worden gered.

De acties en vooral de grote betrokkenheid van het publiek leidden een ommekeer bij het waterschap. Het kappen van bomen is soms nodig, maar daarvoor geldt nu grote terughoudendheid en zorgvuldigheid en dat is ook in beleid vastgelegd. Het bomenkader gaat uit van behoud van het bomenbestand van 58.012 bomen, in aantal en in kwaliteit.

Bomenrijen

Oude bomen moet je koesteren. Dat besef overheerst nu ook bij het waterschap. Rijen bomen verdienen extra aandacht. Iedere boom is waardevol, allerlei dieren zijn er van afhankelijk en er zit heel veel koolstof in opgeslagen dat als CO2 uit de lucht is opgenomen. Rijen voegen daar nog een dimensie aan toe. De landschappelijk waarde van een bomenrij scoort hoog kwam uit de enquête van Water Natuurlijk naar voren.

Ook voor biodiversiteit heeft een rij meerwaarde. Bomenrijen vormen structuren in het landschap en die worden door insecten, vogels en zoogdieren gebruikt als verbindingroute. Een rij met oudere bomen is bijna altijd van grote waarde voor vleermuizen, als vliegrouwe, foerageergebied, voor voortplanting en als overwinteringsgebied. Bij de rijen op Goeree Overflakkee zijn 5 soorten vleermuizen waargenomen tot wel 700 exemplaren van een soort. Instandhouding van bomenrijen is ook voor deze dieren cruciaal.

Water Natuurlijk is blij met stappen die het waterschap heeft gezet, maar blijft inzetten op uitbreiding van het bomenbestand.

A.L.V.

18 april 2024 om 20:00 uur

Het bestuur van Hoekschevaards Landschap nodigt u uit voor de 1^e ledenvergadering van 2024. De vergadering zal plaatsvinden in het **Nationaal Landschap Centrum**, Veerweg 1c, Numansdorp. In verband met de organisatie stellen wij het op prijs als u zich vooraf aanmeldt bij het secretariaat.

secretariaat@hwl.nl

Agenda

1. **Opening**
2. **Ingekomen stukken en mededelingen.**
3. **Verslag ledenvergadering d.d. 26 oktober 2023.**
4. **Goedkeuren jaarrekening 2023, verslag kascommissie.**
5. **Aanwijzen nieuwe kascommissie.**
6. **Jaarverslag 2023**
7. **Actuele bestuurszaken**

- Op deze vergadering treedt Cees Mesker, na decennialang bestuurslid te zijn geweest, af als lid van het Algemeen Bestuur. Het algemeen bestuur draagt Heiltje Karels voor als nieuw lid. Heiltje is bekend door haar strijd voor het behoud van het Bos van Los.

- Mits de algemene ledenvergadering akkoord gaat met de benoeming van Heiltje is het bestuur voltallig, maar bij het uitvoeren van de taken is hulp nodig van vrijwilligers. Eenieder die zich geroepen voelt: "Meld je aan!" Hoekschevaards Landschap biedt vrijwilligers volop uitdaging.

8. **Lezing**
9. **Wat verder ter tafel komt**
10. **Rondvraag**
11. **Sluiting**

De stukken voor deze vergadering staan vanaf begin april op de website: www.hwl.nl

Met vriendelijke groet en tot ziens op donderdag 18 april 2024, 20.00 uur!

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL, Theo Schuurmans, voorzitter

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT

QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Zon van der Heidestraat 25 | 3281 LZ Oud-Beijerland | t 0186 61 72 33 | e info@quadraat.nl

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

HW
werkt!
Werk voor iedereen

DOMINIKQ
MEUBELSTOFFEERDERIJ

Röntgenstraat 10 - 3261 LK - **oud-beijerland**
T 0186-621 430 - **Whatsapp** 0186-621 430
info@dominikq.nl www.dominikq.nl

hart
VOOR **REGELEN**

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein

Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord

't Hof van Assendelft

Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinenoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

MUSEUM HOEKSCHE WAARD

Boerderij Oost-Leeuwenstein is
geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk,
daar is een traplift.
In beide gebouwen is een
invalidetoilet.

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.